

פרקי
אבות

Pirke

Abot

hebr. et lat.

ed. F. Taylor.

Lond. 1651.

M 17767

פרקי אבות
CAPITULA
PATRUM:

Hebraicè & Latinè edita.

Operâ *Francisci Tayleri*, Angli.

Verbi divini in Æde Christi apud Can-
tuarientes concionatoris.

UNA CUM ANNOTATIONIBUS
SENSUM LOCORUM DIFFI-
CILIAM EXPRIMENTIBUS.

JOH. RIDLEY. Jo B 8. 8, 9.

כי שאל נא לדור רישון ובונן לחקר אבותם:
כי תמור אנחנו ולא נרע כי צל ימינו עלי ארץ:

L O N D I N I,

Ex Typographiâ Tho: Roycroft, pro Jo: Martin, &
Jo: Ridley, ad insigne Castelli, in vico vulgò
vocato Fleet-Street, 1651.

DE
INTERPRETE FÆLICISSIMO
EJUSDEM MUSÆ
VIRO.

Stromata Græca dedit *CLEMENS*: at, *Ebraïca* *TATLER*
Stromata Romanâ confuit *Anglus* acu.

Indue *Judaicam* pallam, *Latiamq;* togamq;
Et *Pallæ* dices eminuiffe *Togam*.

Currente Rotâ finxi,

JOH: RIDLEY.

STD 1426

[150,2]

62-2011
10.05.11

CLARISSIMO REVE-
rendissimoque viro Domino

JACOBO USSERIO

Archipræsuli Armachano,

FRANCISCUS TAYLERUS Translationem
hanc suam amoris & observantiæ ergo
dicat, Dedicat.

Quanta sit apud Judæos (clarissime & eruditissime vir) *literaturæ melioris seges, orbi jam magis quam seculis retroactis patefecit Deus. Gentem hanc thesaurum suum peculiarem inter, ante alias, non semel pronunciavit omnipotens. Quam licet ob filij mortem infensus olim rejecerit, iterum tamen in Dei gratiam, nec multo post tempore recipiendam credimus. Quo magis illorum monimenta nobis sunt investiganda, ut conversionem eorum promovere populum errantem, & oves longè lateque vagantes in Christi pastoris suavissimi pascua virentia reducamus. Piscaturam spiritualem ministros Dei exercere quis nescit? Retia in singulis piscium generibus ni sint apposita, & incitamenta idonea, frustra sudant piscatores. Hic liber cum Judæis gratissimus sit, utpote successionem Doctorum Judaicorum, de quibus præcipuè gloriantur, & singulorum sententias eximias continens nobis incognitus esse non debet. Qui & non solum corpori Talmudico, & publicis Judæorum Germanorum precibus inseri, (a) à Rabbinis plurimis exponi, sed & à Christianis scriptoribus frequentius citari meruit. In*

(a) Buxr.
Bibl. Rab.

דיקלא (a) *unum corpus fuisse sententiae istae insignes a R. Nathane Baby-*
 בישל נבי *lonio collectae, qui vixit circa annum Christi, 130. A Fagio*
 :רשרכי *& Drusio olim translatus fuit hic liber, at rarus & obsoletus*
 Baya Kama. *cum fuerit, paucorum manibus teritur.*

במתא (b) *Nec alterutrum mihi videre contigit, dum operis partem di-*
 שמאי בלא *midiam absoluissem. Ab utroque in multis dissentio. Notas e-*
 מרת *tiam peculiare addidi. In his me exerceo dicti illius Talmu-*
 :ותנתי *dici memori, (a) Amygdalus mala juxta arborem sterilem cres-*
 In urbe mea *cit. Me semper rem acu tetigisse in sententiarum harum illustri-*
 nomen meum: *um translatione non ausim dicere. Alijs forsan, qui melius possunt,*
 in urbe non *facem praeuli. Libellum hunc ut claritatis tuae patrocinio com-*
 mea vesti- *mitterem, multa persuaserunt. (b) Insignis tua eruditio per to-*
 mentum me- *tum orbem Christianum divulgata, (c) pietas egregia ubique*
 um. Schab. fo. *terrarum celebrata, benevolentia in me eximia per plurimos*
 145. Col. 2. *annos continuata. In libro hoc transferendo si opera mea tibi*

נתי (c) *placeat, alijs pro sit, mercedem me satis amplam recepisse libens,*
 דברים מפי *libensque profitebor. Interim Deus Optimus Maximus te litera-*
 :עושיהם *turae ornamentum peculiare in Ecclesiae emolumentum singulare*
 Pulchra sunt *dintissime servet incolumem. Seria haec est supplicatio.*
 verba ex ore
 eorum qui fa-
 ciunt ea. Ber.
 Rab. fin. Seft.
 34.

Reverendissimae Claritatis tuae

Observantissimi,

FRANCISCI TAYLERI.

E Musæolo meo
 in Urbe Cantua-
 riensi, Octob. 21.
 1650.

CAPITULA

CAPITULA PATRUM.

פרקי אבות

Q^{MNI} BUS Israelitis portio est in seculo venturo, sicut dictum est: (a) Et populus tuus omnis justus erit, terram in Aeternum Inhabitabunt, surculus (b) plantationis meæ, opus manuum mearum, ut glorificer.

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ושמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר ממתי מעשה ירי להתפאר:

(a) Isa. 60. 21. (b) *Vel, ut surculus plantationis meæ, opus manuum mearum glorificetur.*

Caput Primum.

פרק א

V.1. **M**OSE S accêpit legeme Sinâ, meamque Jehoshua tradidit, Jehoshuah verò Senioribus, & Prophetis Seniores. Prophetæ autem hominibus Congregationis magnæ eam tradidêre. (a) Tria locuti sunt illi. Tardi sitis in iudicio. Et discipulos plurimos constituite. Legique sepem facite.

א משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים ולזקנים לנביאים ונביאים מסרה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה רבירים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה וטשו סייג לתורה:

(a) *Heb. Tria verba.*

ב שמעון הצדיק היה
משירי כנסת הנדולה
הוא היה אומר על שלשה
דברים הטולם עומד על
התורה ועל העבודה ועל
נמילות חסדים:

ג אנטיגנוס איש סבוכו ככל
משמעון הצדיק הוא
היה אומר אל תהיו כעבדים
המשמשין את הרב על מנת
לקבל פרס אלא הווכערים
המשמשין את הרב שלא על
מנת לקבל פרס ויהי מורא
שמים עליכם:

ד יוס' בן יעזר איש
צרידה ויוס' בן יוחנן
איש ירושלם קבלו ממנו יוס'
בן יעזר איש צרידה אומר יהי
ביתך בית ועד לחכמים והיו
מתאבק בעפר רגליהם והיו
שותה בצמא את דבריהם:

ה יוס' בן יוחנן איש
ירושלם אומר יהי
ביתך פתוח לרוחק ויהיו
עניים בני ביתך ואל תרבה
שיחה עם האשה כאשר
אמרו קל וחומר כאשר חבירו
מבאן אמרו חכמים כל זמן
שארם

2. Simeon Justus (a) è cantori-
bus (b) Congregationis magnæ fuit.
Ille dixit, super tria consistit mundus,
Super Legem, super cultum Dei, &
super eleemosynarum (c) distributio-
nem.

3. Antigonus vir (d) Sabæus à Si-
meone Justo legem accepit. Dixit ille,
Ne sitis sicut servi, qui Domino inser-
viunt eo fine, ut (e) mercedem re-
cipiant: sed similes este servis Domi-
no ministrantibus (f) non ad accipi-
endam mercedem, & sit super vos ti-
mor (g) Dei.

4. Joses filius Joezeris vir Tsereda-
nus, & Joses Johannides vir Hieroso-
lymitanus ab (h) eo Legem accepê-
re. Joses filius Joezeris vir Tseredan-
us dixit, sit domus tua domus conventus
sapientibus, & (i) pulverem pedum
eorum amplectere, & verba illorum
sitibundus bibito.

5. Joses Johannides vir Hierosoly-
mitanus dixit: Sit domus tua patens
in (l) refocillationem; & sint pau-
peres (m) domestici tui, neque col-
loquium cum Muliere multiplices:
De uxore propriâ locuti sunt, quanto
minus cum proximi uxore. Idcirco
dixêre sapientes. Tempore universo,

(a) Fortè e Principibus. De reliquijs. Fagius. (b) Mishnatoth Am-
stelrodami impressa addunt מַשְׁנֵי הַבָּיִת virorum Congregationis. (c) Vel, re-
tributionem. (d) Alij, Sochaus. (e) Vel, commecatum. (f) i. liberè,
& ex amore, (g) Heb. Celi, (h) Antigono sc. at Rabbi Joseph Caion
legit מהם ab ijs, sc. a Simeone, & Antigono. (i) Esto pulverizans
te in pulvere pedum eorum. Fag. Ad pedes doctorum sedebant discipuli,
Act. 22. 3. (l) Plateam. Drusius in Apotbeg. (m) Heb. Filij domus
tue. (a) quo

(a) quo quis loquelam cum famina multiplicat, sibi malum causatur, & a verbis legis cessat, & finis ejus erit ut in (b) infernum descendat.

6. Jehoshuah filius Perachia & Nitæus Arbelites ab illis legem accepere: Jehoshuah filius Perachia dixit (c) Facito tibi magistrum, & socium tibi acquirito, & homines universos, (d) & quâ lance judicato.

7. Nitæus Arbelites dixit, A vici-
no malo longè abis, neque cum malo
societatem ineas, neque de vindictâ
dubites.

8. Jehuda filius Tabai, & Simeon
filius Shatachi ab ijs accepere: Jehuda
filius Tabai dixit; Ne sis (e) è numero
eorum, qui judices instruant. Et cum
stant (f) litigantes coram te, sint in
oculis tuis quasi impij, at cum liberi
dimissi sunt è conspectu tuo, sint in
oculis tuis ut (g) justi, qui judicium
in se receperunt.

9. Simeon filius Shatachi dixit,
Multus esto in examinatione testium,
& tamen (h) cautus esto in verbis
tuis, nè forte ex ijs discant mentiri.

10. Shemaiah & Abtalion ab ijs
accepere. Shemaiah dixit, Opus dili-
ge, & (i) provinciam odio habeto,

שארם מדבריה שיהיה עם
האשה גורם רעה לעצמו
ובוטל מדברי תורה וסופו
יורד לגיהנם:

ה' יהושע בן פרחיה ונתאי
הארכלי קבלו מהם יהושע
בן פרחיה אומר ששה לך רב
וקנה לך חבר והוידן את כל
הארם לכף זכות:

ה' נתאי הארכלי אומר
הרחק משכן רע ואל
תתחבר לרשע ואל תתאש
מן הפורטנות:

ה' יהודה בן טבאי ושמעון
בן שטח קבלו מהם
יהודה בן טבאי אומר אל
תעש עצמך בעורכי הריינין
וכשהיו בעלי הדין עומדין
לפניך ירחיקו כענין כרשעים
וכשנפטרין מלפניך יהיו
כענין כצדיקים כשקבלו
עליהם את הדין:

ה' שמעון בן שטח אומר
הוי מרבה לחקור את
העדים והוי זהיר בדברך
שמא מתוכם ילמדו לשקר:

ה' שמעיה ואבטליון קבלו
מהם שמעיה אומר אהוב
את המלאכה ושנוא את
הדבנות

(a) R. Joseph, quicunque multiplicat, &c. (b) Infernum possideat.
R. Joseph & Mishnaioth Amstelrod. (c) i. Parato. (d) Heb. Justitia.
(e) Ex leguleijs formularijs, judicia sive actiones concinnantibus. Scalig.
Elench. c. 14. Heb. Ne facias te ex instrumentibus judices. d. (f) Heb.
Domini judicij. (g) Ut puri. R. Joseph & Mishn. Amstelrod. (h) Vel,
Clarus. (i) i.e. Imperium in provinciam.

הרכנות ואל תתורע
לרשות:

י אבטליון אומר חכמים
הזהרו בדבריכם שמא תחובו
חובת גלות ותגלו למקום
מיס הרעים וישתו התלמידים
הבאים אחריכם וימותו
ונמצא שם שמים מתחיל:

י הלל ושמי קבלו
מהם הלל אומר הוי
מתלמידיו של אהרן אורח
שלום ורורף שלום ואוהב
את הכריות ומקרבן לתורה:

י הוא הירא אומר
נגד שמי אבר
שמי ודלא מוסיף יסף
ודלא יליף קטלית חייב
ודאשתמש כתגא הליף:

י הוא הירא אומר אם
אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי
מה אני ואם לא עבשתי אימתי:

י שמי אומר עשה
תורתך קבע גמור מעט
וששה הרבה והוי מקבל גת
כל האדם כסבר פנים יפות:

י רבן גמלי הירא אומר
עשה לך רב והסתלק
מן הספק ואל תרבה לשער
אומדות:

שמטון

neque (a) auctoritati te cognitum
efficit.

11. Abtalion dixit, Sapientes cavere
verbis vestris, ut non peccetis pecca-
tum captivitatis, & captivi abducamini
in locum aquarum malarum, (b) & bi-
bant discipuli (c) vobis succedentes,
& moriantur; & nomen Dei prophana-
tum reperiat.

12. Hillel & Shammaus ab illis ac-
cepere. Hillel dixit, Esto è discipulis
Aharonis pacem diligens & profe-
quens, (d) homines amans, & ad le-
gem (e) appropinquare faciens.

13. Dixit ille praterea, (f) Qui
nomen protelat, nomen ejus peribit,
& qui non addit, deficiet, & qui non
discit, mortis reus est, & qui de (g) co-
rona sibi inservit, (h) se perdet.

14. Idem dixit, Si non ego mihi
quis mihi? Et cum ego mihi ipsi quid
ego? Et si non nunc, quando?

15. Shammaus dixit, Legem (i) ti-
bi infixam reddito, loquere parum,
& fac multum, & homines omnes vul-
tu amano sub spe recipe.

16. Magister noster Gamaliel dixit,
(l) Fac tibi magistrum, & à re (m) du-
biâ abstine, neque multiplica astima-
tiones super decimis.

(a) i. e. *Viris magnis*. (b) *Quibus opotis discipuli qui post vos ve-
niunt moriantur*. Scalig. (c) *Post vos venientes*, Heb. (d) R, Jo-
seph. *locum*, i. e. *Deum*. (e) *Applicans*. Scalig. (f) *Chaldaica est hac
sententia. Linguam mutat quia legis studium homines mutat*. R, Joseph.
(g) *Qui de lege questum facit sibi*. Scalig. *Sive, qui legem habet pro qua-
stu perit*. Idem. i. *Ut qui coronam regiam induit occidetur, ita qui
legem Dei in fines suos convertit*. (h) *Vel transibit, e mundo scilicet*. (i)
Heb. *tuam*. (l) i. *Para*. (m) Heb. *Dubio*.

17. Simeon filius ejus dixit, Omnibus diebus meis inter sapientes educatus fui, neque quicquam homini silentio melius inveni. Neque est schola sed opus fundamentum, & quicumque verba multiplicat, peccatum inducit.

18. (a) Idem dixit, Super tria (b) consistit mundus, super veritatem & judicium & pacem, sicut dictum est, (c) Veritatem, & judicium, & pacem, judicate in portis vestris.

Rabbi Hannaniah filius Aqisha dixit, Voluit sanctus benedictus Deus Israellem (d) justificare. Idcirco legem & mandata multa illis dedit. Sicus dictum est; Domino beneplacitum est propter justitiam suam, legem magnificabit, & glorificabit.

(a) Liber precum Germ. & R. Joseph legunt, Magister noster Simeon filius Gamalielis. (b) Lib. prec. Germ. stabilitus. (c) Zech. 8. 16. (d) Vel mundare. Esai. 42. 21.

Caput Secundum.

פרק ב

V. I. (e) **R**ABBI dixit, Ubi est via illa recta, quâ se mundet homo? Quodcunque facienti decorum est, & decus ei ab (f) alijs producit. Item cautus esto in mandato levi, & ac in gravi. Non enim nosti mercedem gratuitam mandatorum, & considerato damnum mandati, è re-

יך שמעון בנו אומר כל החכמים ולא מצאתי לנו טוב משתיקה וזאת המדרש דווקא עקר אלה המעשרה וכל המרבה דברים מביא חטא:

יך הוה היה אומר על שלשה דברים והעולם טומא על האמת ועל הדין ועל השלום שנאמר אמרו משפט שלום שפטו בשעריכם:

רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר יהוה חפץ למטן צדקו יגדיל תורה ויאריר:

א רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שחיות תפארת לעושה נתפארת לו מן האדם וזהו במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה

(e) Dicit R. Joseph hoc nomine nudo insignitum fuisse, R. Jehudam, quem hic intelligi ex initio V. seq. videtur. (f) Heb. Homine.

שכרה ושכר עברה כנור
הפסרת: הסתכל בשלשה
רכרים ואין אתה בא לידי
עברה רע מה למעלה
ממך עין רואה ואוזן שומעת
וכל מעשיך בספר נכתבים:

ב רבן גמליאל בנו של
רבי יהודה הנשיא
אומר פד' תלמוד תורה
דרך ארץ שיגיעה שניהם
משכחת עון. וכל תורה שאין
עמה מלאכה סופה בשלה
וגוררת עון וכל העומדין עס
הצבור יהיו עוסקין עמהם
לשם שמים שזכור אבותם
מסיתתם וצרתתם עומדת
לער ואותם מעלה אני
עליכם שכר הרבה כאלו
עשיהם:

ג הוון זהירין ברשות
שאינ מקרבין לו לאדם
אלא לצורך עצמן נרגזין
כאזהבין בשעת הנאתן ואין
עומדין לו לאדם בשעת
רוחקו:

ד הוא רחיה אומר טשה
רצונו בצרונך כרי
שיטשה רצונך כרצונו
בטל רצונך מפני רצונו כרי
שיבטל רצון אחרים מפני
רצונך:

הלל

gione mercedis ejus, & mercedem
transgressionis, è regione damni illius.
Tria considerato, & in (a) potesta-
tem transgressionis non venies. Scito
quod supra te sit oculus videns, & au-
ris audiens, & opera tua omnia in li-
bro scripta.

2. Magister noster Gamaliel filius
R. Jehudæ principis dixit, Pulcrum
est disciplina legis cum (b) viâ terræ,
quâ labor in utrisque iniquitatem
oblivioni dat: & Lex omnis, quæ o-
pificium adjunctum non habet, finis e-
jus est cessatio, & iniquitatem attra-
hit. Et qui cum congregatione (c) o-
perantur, cum ijs in nomine Dei ope-
rantur, quia puritas patrum eorum
eos adjuvat, & justitia illorum in æ-
ternum stat. Et ad vos quod attinet,
vobis mercedem magnam (d) confe-
ram, (e) prout fecistis.

3. (f) Cauti estote de (g) princi-
pibus, quia non ad quēquam acce-
dunt, nisi cum opus illis habent. Vi-
dentur amici esse in tempore commo-
ditatis suæ: at homini non (h) pro-
sunt, quo die opprimitur.

4. (i) Idem dixit, Fac voluntatem
ejus, sicut voluntatem tuam, ut ille
efficiat voluntatem tuam ut suam.
Cessare facito voluntatem tuam præ
voluntate ejus, ut ille aliorum volun-
tatem præ tuâ cessare faciat.

(a) Heb. Manus. (b) Vocatione civili. (c) i. Publica negotia pe-
ragunt. (d) Heb. Ascendere faciam. (e) Ac si fecissetis precepta, Fac.
(f) Chaldaicum est hoc adagium. (g) Heb. Potestate. (h) Heb. Ad-
stant. Angl. They stand not to him. (i) Lib. præc. Germ. legit Rabbi
dixit.

(a) Hillel dixit, Ne separe te à congregatione, neque tibi credas usque ad diem mortis tuæ; neque socium tuum judices, dum in locum ejus veneris. Neque rem dicas quam audire (b) impossibile est, cum finis ejus est ut audiatur. Neque dicito cum otiosus ero, in lege discam. Fortè (c) nunquam otiosus eris.

5. Idem dixit, (d) Stultus non metuit peccatum, neque pius est, (e) populus terræ, neque discit verendum, neque docet (f) iracundus, neque est ullus, qui mercaturam multiplicet, sapiens: & in loco ubi non sunt (g) homines, fac te virum præbeas.

6. Vidit ille cranium unum quod super faciem aquarum natabat. Dixit ei, Quia abripuisti, abripient te, & finis te abripientum erit ut abripiantur.

7. Dixit ille, Qui multiplicat carnes, multiplicat vermes. Qui multiplicat opes, multiplicat sollicitudinem. Qui multiplicat Uxores, multiplicat veneficas. Qui multiplicat ancillas, multiplicat scelera. Qui mul-

הלל אומר אל תפרוש מן הצביר ואל תאמן בטעמך עד יום מותך ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו ואל תאמר דבר שלא אפשר לשמוע שסופו להשמע ואל תאמר בשאפנה ואשנה שמה לא תפנה:

ה הוה חיה אומר אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד ולא רביישן למד ולא הקפדן מלמד ולא כל המרבה בסחורה מחכים ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש:

ה הוה ראה נלגולת אחת שצפה על פני המים אמר ר'ה על ראשית אטפוד וסוף מטיפך יטופון:

ה הוה חיה אומר מרבה בשה מרבה דמיה מרבה נכסים מרבה דאנה: מרבה נשים מרבה בשפים מרבה שפחות ארבה ומה: מרבה עבדים

(a) Suspicor hic apponi debere figuram 4. quia novus autor memoratur. (b) Lib. præc. Germ. & R. Joseph legunt possibile. (c) Heb. Non. (d) Drusus transfert, Baro non metuit. בורא Stultus, extat, Prov. 12. 1. in Par. Chald. & in Test. Syr. 2. Cor. 12. 6. Vir insanus, R. Joseph. Nebulo, Fag. (e) Idiotia, Fag. (f) Quia discipulos rogare non permittit. Mishnaioth Amstelrod. Sicut e contrario, verendum non discit, quia pudet eam rogare ubi dubitet. (g) Drusus & Fagius Viri. Sed hoc magis est quam homines apud Judæos.

עברים מרבה נול מרבה
 תורה מרבה חיים : מרבה
 ישיבה מרבה חכמה : מרבה
 עצרה מרבה תבונה :
 מרבה צדקה מרבה שלום :
 קנה שם טוב קנה לעצמו
 קנה לו דברי תורה קנה
 לו חיי העולם הבא :

ח רבן יוחנן בן זכאי קבל
 מהלל ומשמאי הויה
 היה אומר אם ששית
 תורתך קבע אל תחזיק
 טובה לעצמך כי לכך נוצרת :
 חמשה תלמידים היו לו
 לרבן יוחנן בן זכאי אלו הן
 רבי אליעזר בן הורקנוס
 ורבי יהושע בן חנניה ורבי
 יוסי הכהן ורבי שמעון בן
 נתנאל ורבי אלעזר בן ערך
 הויה היה מונה שבחן
 רבי אליעזר בן הורקנוס בור
 סיר שאינו מאבד טפה
 רבי יהושע בן חנניה אשרי
 יולדתו רבי יוסי הכהן חסיד
 רבי שמעון בן נתנאל אירא חטא
 ורבי אלעזר בן ערך כמטיין
 המתנבא : הויה היה אומר
 אם יהיו כל חכמי ישראל
 בכף מאזנים ואלעזר בן
 הורקנוס בכף שנייה מכריע
 הויה את כלם :

אבא שאול אומר משמאי
 אם

tiplicat servos, multiplicat rapinam.
 Qui multiplicat legem, multiplicat
 vitam. Qui multiplicat scholas, mul-
 tiplicat sapientiam. Qui multiplicat
 consilium, multiplicat (a) intelligen-
 tiam. Qui multiplicat justitiam, mul-
 tiplicat pacem. Qui nomen bonum
 acquirit, (b) sibi ipsi acquirit. Qui
 verba legis sibi acquirit, vitam seculi
 futuri sibi acquirit.

8. R. Johannes filius Zacchæi ac-
 cepit ab Hillele & Shammæo. Ille
 dixit, Si legem (c) copiosè didiceris,
 (d) ne apprehende bonum tibi ipsi,
 quia ideo formatus fuisti. Erant R.
 Johanni quinque discipuli, Rab. Elie-
 zerus filius Hircani, & R. Jehoshuah
 filius Hananiæ, & R. Josès Sacerdos,
 & R. Simeon filius Nathanielis, & R.
 Eleazarus filius Arachi. Ille laudes e-
 orum appendit. R. Eliezerus filius
 Hircani, cisterna est calce oblita, quæ
 ne guttulam quidem perderet. R. Je-
 hoshuæ filij Hananiæ beata genetrix.
 R. Josès Sacerdos pius. R. Simeon fi-
 lius Nathanielis, timens peccatum. Et
 R. Eleazerus filius Arachi fons (e) ex-
 uberans. Ille etiam dixit, Si essent
 omnes sapientes Israelis in lance unâ,
 & Eliezerus filius Hircani in lance al-
 terâ, ille omnes (f) pondere superaret.
 Abba Saulus dixit, è (g) sententiâ

(a) Legem. Fagius sed non rectè. Ipse n. legit תבונה non תורה
 (b) Seipsum Fagius. Sed non rectè. (c) R. Joseph, Tibi infixam fe-
 ceris. (d) i. Ne teipsum laudes ne interpretatur. R. Joseph. (e) Heb.
 Prevalens. (f) Heb. Incurvare faceret. (g) E sententiâ R. Johanan
 Fagius sed malè, est enim contraria sententiæ ejus priorî.

suâ,

suâ, si essent omnes Israelis sapientes in lance unâ, & Eliezerus filius Hircani etiam cum illis, & Eleazarus filius Arachi in lance alterâ, eos omnes pondere superaret.

9. (a) Dixit ijs, Exite & videte, ubi sit via recta, cui adhæreat homo? R. Eliezerus dixit, Oculus bonus. R. Jehoshuah dixit, Socius bonus. R. Josès dixit, (b) Vicinus bonus. R. Simeon dixit, Futura prævidens. R. Eleazarus dixit, Cor bonum; Dixit ijs, Video verba Eleazari filij Arachi, (c) verba vestri omnium in se comprehendere. Dixit ijs, Exite & videte, ubi sit via mala à quâ longè abesse debeat homo? R. Eliezerus dixit, Oculus malus. R. Jehoshuah dixit, Socius malus. R. Josès dixit, Vicinus malus. R. Simeon dixit, mutuò accipiens & non reddens. Mutuò accipit quis ab homine, ac si à (d) Deo mutuò acciperet. Sicut dictum est (e) mutuò accipit impius, & non reddit: at iustus beneficus est, & dat. R. Eleazarus dixit, Cor malum. Dixit illis, video verba Eleazari filij Arachi, quod verba vestra (f) ejus verba comprehendant.

10. Illi (g) tria dixerunt. R. Eliezerus dixit, Sit gloria (h) socij tui

אם יהיו כל חכמי ישראל
בכף מאזנים. ואלעזר בן
הורקנוס אף עמהם ואלעזר
בן טרף בכף שנייה מכריע
את כלם:

ט אמר להם צאו ויראו
איו הדרך ישרה
שירבק כרה האדם: רבי
אליעזר אומר עין טוב רבי
יהושע אומר חבר טוב רבי
יוסי אומר שכן טוב. רבי
שמעון אומר הרואה את
הנולד רבי אלעזר אומר
לב טוב אמר להם רואה אני
את רבני רבי אלעזר בן
טרף שבכלל דבריו דבריכם:
אמר להם צאו וראו איו היא
דרך רעה שיתרחק ממנה
האדם רבי אליעזר אומר עין
רע רבי יהושע אומר חבר רע
רבי יוסי אומר שכן רע רבי
שמעון אומר הלורה ואינו
משלם אחר לזה מן האדם
כחילו לזה מן המקום
שנאמר לזה רשע וזה
ישלם וצדיק חונן ונותן רבי
אלעזר אומר לב רע אמר
להם רואה אני: את רבני
רבי אלעזר בן טרף שבכלל
דבריו דבריכם:

י הם אמרו שלשה דברים
רבי אליעזר אומר יהי כבוד
חבירך

(a) Sc. Abba Saulus. Fagius hanc etiam sententiam, R. Johanni ascribit, at contraria est priori, (b) R. Joseph, Nomen bonum. (c) Mish. Am. addunt, præ verbis vestris. (d) Heb. A loco. (e) Psal. 37. 21. (f) Heb. In comprehensione verborum ejus. (g) Mish. Am. tria, tria. i. Singuli tria dixerunt. (h) Alius codex, discipuli tui, vid. Mish. Amst.

חבירך חביב עליך כשלך ואל
הה' נוח לבעוס ושוב יום אחד
לפני מיתך והוי מתחמם
כנגד אורן של חכמים והוי
זהיר בנחלתן שלא חבירה
שנשיכתן נשיכת שוטל
ועקיצתן עקיצת עקרב
ולחשתן לחישת שרף ואף
כל דבריהם כנחלי אש:

יא רבי יחושע אומר טין
הרעויצר הרע ושנאת
הבריות מוציאתן את האדם
מן העולם:

יב רבי יוסי אומר יהי
ממון חבירך חביב
עליך כשלך ויהי עצמך
ללמוד תורה: שאינה
ירושלה לך וכל מעשיך יהיו
לשם שמים:

יג רבי שמעון אומר
הוי זהיר בקרית שמע:
ובתפלה ובקשאתה מתפלל
אל תעש הפלתך קבט אלא
רחמים ורחנונים לפני
המקום שנאמר כי אל חנון
ורחום הוא ארך אפים
ורב חסד ונחם על הרעה:
ואהי רשע בפני עצמך:

יד רבי אטור אומר הוי שקור
ללמוד

non minus chara tibi quam tua, ne-
que ira (a) acquiescas. Item (b) die
unâ ante mortem resipisce. Item te
calefacito ad ignem sapientum, at à
prunis eorum caveto, nè adurare, quia
morsus eorum morsus vulpinus est, &
punctio eorum scorpij punctio est, &
sibilatio eorum, sibilatio serpentis
rentis, atque etiam omnia verba illo-
rum similia sunt prunis ignitis.

11. R. Jehoshuah dixit, Oculus
malus & cogitatio mala, & odium
hominum, hominem è mundo (c) ex-
trudunt.

12. Rabbi Joses dixit, Sint opes
socij tui tibi non minus chara, quam
tua; & parato te ad legem discen-
dam, non enim illa tibi jure heredita-
rio obtingit. Opera tua etiam univer-
sa propter (d) Deum sint.

13. R. Simeon dixit, Esto cautus in
recitatione, (e) Audi, & in preca-
tione. Et cum oraveris precem tuam
fixam nè feceris, sed misericordias &
commiserationes coram Deo pete. Si-
cut dictum est, (f) Deus enim est
gratiosus, & misericors tardus ad i-
ram, & multæ benignitatis, (g) &
quem mali panitet. (h) Præterea nè
esto in conspectu tuo impius.

14. R. Eleazarus dixit, Vigilans esto

(a) Heb. *Quietus sis.* (b) i. *Hodie quia nescis an cras moriêre.*
(c) Heb. *Exire faciunt.* (d) Heb. *Calum.* (e) *Deut. 6. 4. Qui lo-
cus à Judæis amuleti loco usurpatur.* (f) *Joel 2. 13.* (g) *Omittitur
hec clausula in prec. Jud. Germ.* (h) *Hanc clausulam omittit Rab.
Joseph.*

ut legem discas. Et scito quid respondeas Epicuro. Et cognosce coram quo labores, (a) & quis sit operis tui Dominus, qui actionis tuæ mercedem tibi sit redditurus.

15. (b) R. Tarpon dixit, Dies brevis & opus multum est, & operarij desides & præmium amplum, & pater familiās urget.

16. Ipse præterea dixit, Non est tui muneris opus tuum ad exitum perducere, nec tamen (c) liber es, ut ab opere cesses. Si legem copiosè didiceris, merces copiosa tibi dabitur. Et fidus est Dominus operis tui, qui præmium actionis tuæ tibi rependet. Et scito præmium gratuitum justorum venturum in futuro.

R. Hanania filius Aqishæ, &c.
ut in fine, Cap. 1.

(a) Et fidelem esse. *Mish. Amst.* (b) *Fagius legit R. Simeon contra omnes quos vidi codices.* (c) *Filius procerum.*

Caput Tertium.

Verf. 1. **A** Quiba filius Mahaleelis dixit, Tria considerato, & in potestatem transgressionis non incidēs. Scito unde veneris, & quo tendas, & coram quo futurum est, ut judiceris, & rationem reddas. Unde veneris, è (d) guttulâ foetidâ, & quo vades, in locum pulveris, ver-

(d) i. *Spermate.*

ללמוד תורה ודעמה שתשיב
לאפיקורוס ודע לפני מי אתה
עמל ומי הוא בעל מלאכתך
שישלם לך שכר פעולתך:

טו רבי טרפון אומר היום
קצר והמלאכה מרובה
והפועלים עצלים והשכר
הרבה ובעל הבית דוחק:

יך הוא היה אומר. לא
עליך המלאכה לגמור
ולא אתה בן תורין ליבטל
הימנחאם למדת תורה הרבה
נוחנין לך שכר הרבה ונאמן
הוא בעל מלאכתך שישלם
לך שכר פעולתך ודע מתן
שכרן של צדיקים לעתיד
לבא:

רבי חנניה בן עקשיא:

פרק שלישי

א עמיה בן מהללאל אומר
הסתכל בשלשה דברים
ואין אתה בא לידי עבירה
דע מאין באת ולאן אתה
הולך ולפני מי אתה עתיד
ליהן דין וחשבון מאין
באת מטפה סרוחה ולאן
אתה הולך. למקום עפר רמה
והולעה

ותולעה ולפני מי אחר
עזיר ליתן דין וחשבון לפני
מלך מלכי המלכים הקדוש
ברוך הוא:

ב רבי חנינה סגן הכהנים
אומר הוי מתפלל בשלומה
של מלכות שאלמלא מוראה
של מלכות איש את רעהו
חיים בלעו: רבי חנינה
בן תרדיון אומר שנים
שיושבין ואין ביניהם דברי
תורה הרי זה מושב לצים
שנאמר ובמושב לצים לא
ישב אבל שנים שיושבין ויש
ביניהם דברי תורה שכינה
שריה ביניהם שנאמר אז
נדרבו יראייהוה איש אל רעהו
ויקשבי וישמע ויכתב בספר
זכרון לפניו ליקרי יי ולחושבי
שמואין לי אלה שנים מניין
שאפילו אחד שיושב ועוסק
בתורה שהקדוש ברוך הוא
קובע לו שכר שנאמר ישב
בדר וירום כי נטל עליו:

ג רבי שמעון אומר
שלשה שאכלו על
שלחן אחד ולא אמרו עליה
דברי תורה כאילו אכלו מזבח
מתים: שנאמר כי כל
שלחנות מלאו קט צואה
כלי

mium, & lumbricorum. Et coram
quo futurum est, ut judiceris & ra-
tionem reddas? Coram rege reges
regentium sancto, Benedictus sit
ipse.

2. R. Hanina præfectus Sacerdo-
tum dixit, Ora pro incolumitate
(a) regis, quia si illius timor abesset,
unusquisque vicinum suum vivum ab-
sorberet. R. Hanina filius Therodio-
nis dixit, Si duo confideant, & non
sint inter illos verba legis, ecce hic est
confessus derisorum. Sicut dictum est,
(b) Et in confessu deridentium non
fedit. Sin duo confideant, inter quos
sint verba legis, majestatica Dei præ-
sentia inter eos residet. Sicut dictum
est (c) tunc locuti sunt timentes Deum
quisque ad vicinum suum; & auscul-
tavit Dominus & audivit, & scriptum
fuit in libro memoriali coram eo ob-
timentes Dominum, & de nomine
ejus cogitantes. Mihi non videtur con-
stare nisi duo sint, unde autem constat,
etiam unus si sedeat, & occupatus sit
in lege, Quod benedictus Deus san-
ctus mercedem ei constituerit? Ex eo
quod dicitur, (d) sedet solus & filet,
quia super se portavit.

3. R. Simeon dixit, Si tres super
mensam unam comedant, & verba le-
gis (e) ibi non dicant, idem est ac si
de sacrificijs mortuorum comederent.
Sicut dictum est, (f) Omnes enim
maenæ plenæ sunt vomitu, & excre-

(a) Heb. Regni. (b) Psal. 1. 1. (c) Mal. 3. 16. (d) Lam. 3. 28.
(e) Super eam. (f) Isa. 28. 8.

mento (a) sine Deo. At si tres super mensam unam comederint, & dicant ibi verba legis, idem est ac si de mensa (b) Dei comederent, sicut dictum est: Et dixit mihi, (c) Hæc est mensa quæ coram Deo stat.

4. Rabbi Hananiah filius Hachinai dixit, Qui de nocte vigilans, vel in viâ solus ambulans, otio cor suum dedit, ecce hic in animam suam peccat.

5. R. Nechunia filius Hachanae dixit, Quicumque jugum legis in se recipit, ab eo jugum regni. & viâ terrenæ amovetur. At quicumque jugum legis à se effringit, super eum jugum regni, & viâ terrenæ (d) decernetur.

6. R. Halaphta (e) vir è pago Hananiae dixit, Si decem confideant & in lege occupati sint, majestatica Dei præsentia inter eos residet. Sicut dicitur (f) Deus stat in congregatione Dei. At unde constat Deum adesse etiam ubi quinque sint? Quia dicitur in medio (g) Deorum judicabit, unde si tres tantum adsint. Quia dicitur, (h) Et fasciculum super terram fundavit eum. Unde si duo? Quia dictum est, Tunc locuti sunt timentes Dominum, quisque ad proximum su-

בלי מקום: אכל שלשה שאכלו של שלחן אחד: ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משלחנו של מקום שנאמר: וירבראלי ויהחשלחן אשר לפני:

ד רבי חנניא בן חכניא אומר הנטור בלילה והמהלך בדרך יחיד והמפנה לבו לבטלה היה זה מתחייב בנפשו:

ה רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו טול תורה מעבירין ממנו טול מלכות וטול דרך ארץ וכל הפורק ממנו טול תורה גזורין עליו טול מלכות וטול דרך ארץ:

ו רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר ששרה שיושבין וטוסקין בדברי תורה שכינה שרורה ביניהם שנאמר אלהים נצב בערה אל ומנין אפילו חמשה שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין אפילו שלשה שנאמר ואנוקתו על ארץ יסדה ומנין אפילו שנים שנאמר אז נרברו ידתי "איש אל רעהו ומנין

(a) Heb. Sine loco, ita Fag. & rectè quoad sensum loci, sed non ad propositum Simeonis. (b) Heb. Loci. (c) Ezek. 41. 22. (d) Mish. Amst. imponetur. (e) R. Joseph addit filius Dosa, sed malè. (f) Psal. 82. 1. (g) Psal. 82. 1. At R. Joseph, & Mish. Amst. locum sequentem hinc citant, & hunc sequenti clausula applicant. (h) Amos 9. 6.

ומנין אפילו אחר שנאמר
בכל מקום אשר אזכיר את
שמי אבא אליך וברכתך:

ז רבי אלעזר איש ברתותא
אומר תן לו משלו שאתה
ושלך של וכן ברור הוא אומר
כי ממך הכל ומידך נתנו לך:
רבי יעקב אומר המהלך בדרך
ושוגר ומפסיק ממשנתו
ואומר מה נאה אילן זה מה
נאה ניר זה מעלה עליו
הכרוב כאלו מרחיב
בנפשו:

ח רבי יוסתאי בר ינאי
משום רבי מאיר
אומר כל השוכח רבר אחר
ממשנתו מעלה עליו הפתוב
כאלו מתחייב בנפשו שנאמר
רק השמר לך ושמור נפשך
מאד פן תשכח את הדברים
אשר ראו עיניך יכול אפילו
תקפה עליו משנתו תלמוד
לומר ופן יסורי מלבבך הא
אינו מרחיב בנפשו עד
שישב ויסירם מלבו:

מ רבי

um. (a) Unde si unus. Quia dictum
est, (b) In omni loco ubi nomen me-
um commemorari fecerim, ad te ve-
niam & tibi benedicam.

7. R. Eleazarus vir (c) Bartotha-
nus dixit, Da illi de suo, tu enim &
tua omnia illius sunt. Sic enim per
Davidem dicit. (d) A te enim sunt
omnia, & è manu tuà tibi dedimus.
(e) R. Jacobus dixit, Qui per viam
ambulans studet, si à studio suo ces-
set & dicat, Quam pulchra est ar-
bor hæc? Quam elegans est sulcus
iste? (f) Eum condemnat Scriptu-
ra, ac si in animam suam peccas-
set,

8. R. Dosthæus filius Janaj è sen-
tentiâ R. Meiris dixit, Quicunque
oblitus est verbi unius de studio suo
Thalmudico, eum condemnat Scrip-
tura, ac si in animam suam peccasset.
Dictum est etenim, (g) Tantummodo
cave tibi, & observa animam tuam
(h) diligenter, nè ea obliviscaris quæ
viderunt oculi tui. Fieri forsân po-
test, ut ei sit studium nimis difficile
suum Talmudicum. Dicendum,
(i) Et nè è corde tuo amoveantur.
(l) Ecce non peccavit in animam suam
doneo sedeat, & ea è corde suo amo-
veat.

(a) Addunt Mish. Amst. & R. Joseph, & attendit Dominus, &
audivit, &c. (b) Ex. 20. 24. (c) Prec. Germ. addunt. filius Jehuda. (d)
Paralip. 29. 14. (e) Hanc sententiam tribuunt R. Simeoni Mish. Amst.
(f) Heb. Super eum ascendere facit, sc. sententiam, Angl. Passeth
sentence upon him. (g) Dent. 4. 9. (h) Heb. Valde. (i) Dent.
4. 9. (l) R. Joseph & Mish. Amst. addunt, Omnibus diebus vite tue.

9. R. Han-

9. R. Hanania filius Dosa dixit, Cujuscunque timor peccati sapientiam ejus anticipat, sapientia illius stabilis est, at in quocunque sapientia timorem peccati ejus anticipat, non est illius sapientia stabilis. Idem dixit, Cujuscunque opera sapientiam ejus excedunt, sapientia ejus stabilis est, at cujuscunque sapientia opera ejus excedit, ejus sapientia non est stabilis,

10. Idem dixit, A quocunque (a) cessat spiritus humanus, ab eo cessat etiam divinus, & à quocunque non cessat spiritus humanus, nec ab eo cessat spiritus divinus. R. Dosa filius Harchinæ dixit, Somnus matutinus, & vinum in meridie, & confabulatio puerilis, & confessus in catibus (b) populi terræ hominem è mundo extrudunt.

11. R. Eleazarus Hamudæus dixit, Sacra profanans & festa solennia contemnens (c) & faciem focij sui coram multis pallefcere faciens, & fœdus Abrahami patris nostri irritum faciens, (d) & faciem suam contra legem revelans, quod juxta morem non est, licet fuerint in manu ipsius, (e) lex & bona opera, non est ei portio tamen in seculo futuro.

12. (f) R. Ishmael dixit, Esto fa-

רבי חנינא בן רוסא
אומר כל שיראת
חטאו קודמת לחכמתו חכמתו
מחקימתו וכל שחכמתו
קודמת ליראת חטאו אין
חכמתו מחקימתו: הוא
היה אומר: כל שמעשיו
מרובין מחכמתו חכמתו
מתקיימת: וכל שחכמתו
מרבבה ממעשיו אין חכמתו
מתקיימת:

ו הוא היה אומר כל שרוח
הבריות נוחה הימנו רוח
המקום נוחה הימנו וכל שאין
רוח הבריות נוחה הימנו אין
רוח המקום נוחה הימנו: רבי
דוסאבן הרבנס אומר שינה
של שחרית ויין של צהרים
ושיחת הילרים: ושיבתבתי
כנסיות של טמי הארץ מוציאין
את האדם מן העולם:

ו רבי אלעזר המודעי
אומר המחלל את הקדשים
והמבזה את המצוות
והמלכין פני חבריו ברבים
והמפר בריתו של אברהם
אבינו: והמגלה פנים בתורה
שלא כהלכה אף על פי שיש
בירוריה ומעשים טובים אין
לו חלק לעולם הבא:

יב רבי ישמעאל אומר
הוי

(a) Oblectationem capit Fagius. (b) Gentilium, vel plebeiorum. Fag. (c) Hæc clausula dæst in Prec. Germ. (d) I. Impudenter peccans, quod fieri non debet. (e) Prec. Germ. respicientia. Quod durius est. Ac si in spiritum S. peccasset. (f) R. Simeoni hanc sententiam ascribit, Fag.

הוי קל לראש ונוח לתשחורת
והוי מקבל את כל האדם
בשמחה:

יג רבי עקיבא אומר שחוק
וקלות ראש מרגילין את
האדם לערוה הוא היה אומר
מסורת סייג לתורה מעשרות
סייג לעושר נדרים סייג
לפרישות סייג לחכמה
שתיקה:

יד הוא היה אומר חביב
אדם שנברא בצלם
אלהים חברה יתרה נורסת לו
שנברא בצלם שנאמר כי
בצלם אלהים עשה את האדם
חביבין ישראל שנקראו בנים
למקום חכה יתרה נורסת להם
שנקראו בנים למקום שנאמר
בנים אתם לוי אלהים:
הביבין ישראל שנתן להם כלי
חמדה שבו נברא העולם
חכה יתרה נורסת להם שנתן
להם כלי חמדה שנאמר כי
לקח טוב נתתי לכם תורת
אל תזוכו:

טו הכל צפוי והרשות
נתונה ובטוב העולם
גרון ורחל לפי רוב
המטרה:
הוא

cilis cano capiti, & acquiesce juven-
tuti, & homines universos (a) lato
vultu accipe.

13. R. Aqiba dixit, Ritus & capi-
tis levitas hominem ad turpitudinem
ducunt. Idem dixit, Masora est se-
pes legis, decima divitiarum, vota
sanctimonia, & sapientia silentium.

14. Idem dixit, Dilectus est homo,
quia creatus est in imagine Dei. Di-
lectio praestantior erat, quod ei inno-
tuit in imagine Dei eum factum fu-
isse, sicut dictum est: (b) Quia in
imagine Dei hominem fecit. Dilecti
sunt Israelitae, quia filij Dei vocantur.
Dilectio praestantior erat illis in no-
tuisset, quod filij Dei vocantur. Quia
scriptum est, (c) Filij estis Domini
Dei vestri. Dilecti Israelitae, quia illis
datum fuit instrumentum (d) dele-
ctabile, quo mundus fuit creatus.
Dilectio praestantior erat, ijs innotu-
isse, quod illis datum fuit instrumen-
tum delectabile: Sicut dictum est,
(e) Doctrinam enim bonam dedi vo-
bis: Legem meam non derelinqua-
tis.

15. Unumquodque discernitur:
Et potestas data est, & mundus cum
bonitate judicatur, & omnes juxta
(f) partem operum suorum mayo-
rem.

(a) Heb. Cum latitia. (b) Gen. 9. 6. (c) Deut. 14. 1. (d) Heb.
Delectionis, i. Verbum Dei. (e) Prov. 4. 2. (f) i. juxta vita ra-
tionem non actum aliquem singularem ut explicat, R. Joseph, Fagius
a. legit juxta multitudinem operis: i.e. Numerus non pendus considera-
tur. Sed male interpretatur.

16. Idem dixit, Unumquodque pignori datur, & rete expansum est in omnes viventes. Apotheca aperta est, & Apothecarius (a) circumit. Et liber rationum apertus est. Et manus scribit. (b) Et exactores quotidie repetunt, & solutionem ab homine sive è sententiâ suâ, sive contra sententiam accipiunt. Est autem illis supra quem recumbant. Et iudicium justum est, & omnia in (c) convivium parantur.

17. R. Eleazarus filius Azariae dixit, Si non sit Lex, non est (d) mos terræ. Si non mos terræ neque Lex. Si non sapientia, neque timor Dei. Si non timor Dei, neque sapientia. Si non scientia, neque intelligentia. Si non intelligentia, neque scientia. Si non farina, neque Lex. Si non Lex, neque farina. Idem dixit, Cujuscunque sapientia opera ejus excedit, cui rei similis est? Arbori cujus rami plures sunt, quàm radices ejus, ventus autem veniens eam eradicat, & subvertit super faciem suam. Sicut dictum est, (e) Erit enim ille similis myricæ in eremo, neque videbit cum bonum venerit, loca vero arefacta in deserto habitabit in terrâ falsâ, & non habitatâ. At cujuscunque opera sapientiam ejus excedunt, cui rei similis est? Arbori

יין הוא הירא אומר הכל נתון בטרבון ומצודה פרוסה על כל החיים החנות פתוחה ורחנוני מקיף והפנקס פתוחה והיר כורתת והנכסין מחזרין תדיר בכל יום ונפרטין מן האדם בין מקטתו ובין שלא מדעתו ויש להם על מי שישמכו והדין דין אמר והכל מרחקן לסעודה:

יין רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח: הוא הירא אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למד הוא דומה לאילן שענפיו מרבין ושדשיו מעטין והרוח באה ושוקרתו והופכתו על פניו שנאמר והיה כשרער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חרדים במדבר ארץ מליחה לא תשב אבל כל שחששו מרבין מחכמתו למד הוא דומה לאילן שענפיו

(a) *Fagius concedit ad tempus sed non rectè.* (b) *Mish. Amst. & Fagius & quicunque vult nutu accipere, veniat & accipiat.* (c) *i. iudicium ultimum cum Judei se Leviathanem comesuros somniant.* (d) *Vocatio politica.* (e) *Jer. 17. 6.*

שטנפיו מעושין ושרשיו
מרבין ואפילו כל הרוחות
שבטולם באות ונושבות בו
אין מויון אורו ממקומו
שנאמר והיה כעץ שתול על
פלני מים ועל יובל ישלח
שרשיו ולא יראה כי יבא
חום והיה עלהו קטן
ובשנת בצורת לא יראנו ולא
ימיש מעשות פרי:

רבי אלעזר בן חסמא אומר
קינין ופתי' נדה הן הם גופי
הלכות תקופות וגמטריאות
פרפראות לחכמה:

cujus rami pauciores sunt quam ra-
dices ejus, & si omnes venti qui sunt
in mundo veniant, & in illam flave-
rint, eam è loco suo non movent, si-
cut dictum est, (a) Erit autem sicut
arbor plantata juxta aquas, & quæ
juxta rivum radices suas emittit; ne-
que videbit, cum calor venerit. Et
erit folium ejus viride, neque in anno
(b) inhibitionis sollicita erit, neque à
fructu producendo cessabit.

R. Eleazarus (c) filius Hazamæ dix-
it. (d) Nidi & apertiones menstru-
i sunt corpora Constitutionum, revo-
lutiones solis, & Geometricæ obser-
vationes bellaria sunt sapientiæ.

רבי חנניה בן עקשיא:

Rabbi Hanania filius Aqishæ, &c.
ut in fine, Cap. Priorum.

(a) Jer. 17. 8. (b) i. e. Ariditatis seu pluvia detenta. (c) R. Jo-
seph & Misch. Amf. R. Eleaz. Hisma, i. Occlusus. Quia rogatus
de constitutionibus respondere non potuit, at postea pudefactus di-
dicit. (d) Sacrificiorum cognitio & philosophia corpus Talm. consti-
tuunt, Astron. & mysteria è litteris petita appendices sunt. Sacrifi-
cia enim quadam è nidis veniunt. Et hominis formatio pars est philo-
soph. Cetera plana sunt.

Caput

Caput Quartum.

פרק רביעי

Versf. 1. **F**ilius Zomæ dixit, Quis est sapiens? Qui à quovis homine discit. Sicut dictum est, (a) Ab omnibus me docentibus sapientiam didici, quia meditatio mea sunt tua testimonia. Quis fortis? Qui concupiscentiam suam subjugat. Sicut dictum est, (b) Melior est tardus ad iram potente, & in spiritum suum dominium exercens urbem capiente. Quis dives? Qui portione suâ latatur. Sicut dictum est, (c) Laborem enim manuum tuarum comedes; beatus es, & benè erit tibi. Beatus es in hoc seculo, & tibi benè erit in futuro. Quis honorabilis? Qui homines honorat. Sicut dictum est, (d) nam me honorantes honorabo, & me continententes vilipendentur.

2. Filius Azæi dixit, Curre ad mandatum facile, (e) sicut ad difficile, & fuge (f) pariter à transgressionem. (g) Mandatum enim mandatum trahit, & transgressio transgressionem. Merces enim mandati est mandatum, & merces transgressionis transgressio.

3. Idem dixit, Neminem contem-

א בן זומא אומר איזהו חכם הלומר מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי. איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מנבור ומושל ברוחו מלוכר טירי. איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. איזהו מכובד המכבד הבריות שנאמר כי מכבדי יאכבד וכזוי יקלו:

ב בן זואי אומר הוי רץ למצוה קלה כלחמורה ובורח מן העברה שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה ששכר מצוה מצוה ושכר עברה עברה:

ג הוא היה אומר אל תהי בו

(a) Psalm. 119. 99. Licet translatio differat. (b) Prov. 16. 32. (c) Psa. 128. 2. (d) 1 Sam. 2. 30. (e) Deest hac clausula à quibusdam. (f) i. Aque à Levi ut à gravi. (g) i. Virtutes è virtutibus, & vitia è vitijs nascuntur.

בו לכל אדם ואל תהי מפליג
לכר דבר שאין לך אדם
שאין לו שעה ואין לך דבר
שאין לו מקום :

ד רבי לויטס איש יבנה
אומר מאד מאד הוי שפל
רוח שתקות אנוש רמה ;
רבי יוחנן בן ברוקה אומר כל
המחלל שם שמים נסתד
נפרטין ממנו כגלוי אחד שונג
ואחד מזיד על חלול השם :

ד רבי ישמעאל אומר
הלומד של מנרת ללמד
מספיקין בידו ללמוד וללמד
ורלומד של מנרת לשעות
מספיקין בידו ללמוד וללמד
לשמור ולשעות : דבי צדוק
אומר אל תפרוש מן הצבור
ואל תעזב עצמך כעורכי
הדינין ואל תעש
טרה להנהגל בה ולא
קוררום לאכול ממנה וכן
היה הלל אומר וראשתמש
בתנא חלף הלא כל הנהגה
מרבני תורה נוטל חייו מן
הטולם :

ד רבי יוסי אומר כל
המכבד את התורה גופו מכבד
ה

nas, neque (a) rem ullam abjicias :
nemo enim (b) est cui non sit hora,
nec res ulla cui non sit locus.

4. Rabbi Levitas vir Jabnensis dixit, (c) Humillimus esto spiritu coram homine quocunque, spes enim hominis est vermiculus. R. Johannes filius Berogæ dixit, Quicumque nomen Dei in secreto blasphematur, ab eo in aperto exigunt, (d) five ex errore, five è superbiâ Deum blasphemaverit.

5. R. Ishmael (e) dixit, Qui discit ut doceat, (f) ei suppeditatur, quod discat & doceat. At qui discit ut faciat, ei suppeditatur, quod discat & doceat, custodiat & faciat. R. Sadocus dixit, (g) Ne separe te à congregatione, neque te sicut instructores judicum efficias : neque coronam (h) effice legem, ut inde magnus fias, neque securim ut inde (i) victum compares. Ita Hillel etiam dixit, Qui coronâ legis sibi inservit, perit. (l) Ecce quicumque è verbis legis (m) lucrum parat, vitam suam è mundo tollit.

6. R. Iofes dixit, Quicumque legem honorat, (n) ipse ab hominibus

(a) Rei ulli contradicas. Drus. (b) Heb. Tibi est. Pleonasmus. (c) Heb. Valde valde humilis. (d) Idem est. Fagius. At magna est inter hac peccata discrepantia. (e) Misch. Amst. & R. Joseph addunt, filius ejus. (f) Heb. In manu ejus. (g) Hac clausula cum seq. omititur à Fagio & Misch. Amst. (h) Effice ea. R. Joseph & Misch. Amst. (i) R. Joseph scindas, Misch. Amst. fodias. (l) Misch. Amst. & Fag. ecce didici, &c. (m) R. Joseph, edit. (n) Corpus ejus.

honorabitur.

honorabitur. At quicumque Legem violat, ipse ab hominibus violabitur.

7. R. Ishmael (a) dixit, Qui se à libris cohibet, inimicitiam, rapinam, & falsum juramentum à se effringit: qui autem ostentatione cor suum extollit, stolidus est, impius, & spiritu elatus.

8. Ipse dixit, Ne sis judex solitarius, quia præter unum non est judex solitarius. Neque dicito sententiam meam recipite, quia hoc in illorum, non in tuâ potestate est positum.

9. (b) R. Johannes dixit, Quicumque (c) pauper legem observat, in (d) fine eam (c) dives observabit. At quisquis (c) dives legem negligit, in fine eam (c) pauper negligit.

10. R. Meir dixit, Negotia minue, & legi operam impendito. Et sis spiritu humilis coram quovis homine. Si verò à lege cessaveris, multæ cessandi occasiones se tibi (e) offerent. At si in lege laboraveris, præmium amplum tibi dabitur.

11. R. Elezerus filius Jacobi dixit, Qui mandatum unum facit advocatum unum sibi parat. Et qui transgressionem unam (f) facit, accusatorem unum sibi acquirit. Resipiscentia

על הבריות וכל המחלל את התורה גופו מחלל על הבריות:

ז רבי ישמעאל אומר החושד עצמו מן הרין פורק ממנו יאברה וגור ושבועת שווא: והגם לבו בחוראה שוטה רשעונסרוח:

ח הוא היה אומר אל תהי דן יחירי שאין דן יחירי אלה אחד ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאים ואל תאמרו:

ט רבי יוחנן אומר כל המקיים את התורה מטוני סופו לקיימה מעושר וכל חמבטל את התורה מעושר סופו לכבולה מטוני:

י רבי מאיר אומר הוי ממשט בעסק וטסוק בתורה והוי שפל רוח בפני כל האדם ואם בטלת מן התורה ישלך בטלים הרבה כנגדך ואם שמלת בתורה יש שכר הרבה ליתן לך:

יא רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד והעובר עברה אחת קנה לו קטיגור אחד תשובה ומעשים

(a) *Mish. Amst. Filius ejus dixit.* (b) *Mish. Amst. & R. Joseph legunt, R. Jonathan.* (c) *Heb. Præ vel è paupertate vel divitijs.* (d) *Finis ejus erit, ut.* (e) *Heb. Sicut coram te erunt.* f) *Heb. Transgreditur.*

ומעשים טובים כתרין בפני
הפורענות : רבי יוחנן
הסנהדרין אומר כל כנסיה שהיא
לשם שמים סופה להתקיים
ושאינה לשם שמים אין
סופה להתקיים :

יב רבי אלעזר בן שמוע
אומר ירד' כבוד
תלמידך חביב עליך בשלך
וכבוד חברך כמורה דבר
ומורה רבך כמורה שמים :

יג רבי יהודה אומר הוי
זהיר בתלמוד ששגגת
תלמוד עולה זדון : רבי שמעון
אומר שלשה כתרין הסכת
תורה וכתר כהונה וכתר
מלכות וכתר שם טוב
עולה על גביהן :

יד רבי נהוראי אומר הוי
גורל למקום תורה
ואל תאמר שהיא תבוא
אחריו שחבריו יקמורו
ביריד ואל בינתך אל תשען :
טו רבי ינאי אומר אין
ביריד לא משלות רשעים
ואף לא מיסורי הצדיקים :

יז רבי מתיא בן חדש אומר
הוי מקדים בשלום כל אדם
והוי זנב לאריות ואל תהי
ראש לשועלים :

יח רבי יעקב אומר העולם
היה רומה לפרוורור בפני

& opera bona clypei sunt adversus ul-
tionem divinam. R. Johannes (a) Ha-
sandelarus dixit. Quæcunque con-
gregatio in nomine Dei fit, in fine
stabilietur : at quæ in nomine Dei
non fit, in fine non stabilietur.

12. R. Eleazarus filius Shammua
dixit, Sit honor (b) discipuli tui, ti-
bi æque charus ut tuus : & honor so-
cij tui, sicut timor præceptoris tui,
& timor præceptoris tui, ut timor
Dei.

13. R. Jehuda dixit, Cautus esto
in (c) Talmud, error enim Talmudi-
cus (d) superbia reputatur. R. Simeon
dixit, Tres sunt coronæ, corona legis,
sacerdotij & Regni. Corona vero no-
minis boni (e) eas omnes superat.

14. R. Nehoræus dixit, Ad locum
legis commigra, neque jube ut illa te
sequatur : nam socij tui in manibus
tuis eam confirmabunt. Tu autem in-
tellectui tuo nè innitaris.

15. R. Jannaus dixit, Non est vi-
rium nostrarum de tranquillitate im-
piorum, vel de tribulationibus iusto-
rum rationem reddere.

R. Matthias filius Harashi dixit,
(f) Quemvis hominem prior saluta.
Et sis cauda leonum, ne autem sis ca-
put vulpium.

16. R. Jacobus dixit, Hic mundus
vestibulo similis est respectu futuri.

(a) Calcearius, Drus. (b) Socij Prec. Germ. (c) R. Joseph in
doctrinâ, i. quâvis arto docendâ. (d) In superbiam ascendit, Heb.
(e) Heb. Supra eas omnes ascendit. (f) Heb. Esto præveniens in pace
quemvis hominem.

para te in vestibulo, ut triclinium ingrediaris.

17. Dixit & ille, Potior est hora una in resipiscentiâ & bonis operibus in hoc mundo collocata, vitâ totâ mundi futuri. Et melior est hora una refrigerationis in seculo futuro vitâ hujus seculi universâ.

18. R. Simeon filius Eleazari dixit, Socium tuum quâ horâ irascitur placare noli, neque dum mortuus ejus coram eo jacet consolari, neque in tempore voti ejus interrogare, neque in horâ calamitatis ejus eum videre contendito.

19. Samuel parvus dixit, Ubi ceciderit hostis tuus nè lateris, & cum impeerit, cor tuum nè exulter, nè Dominus videat, & in oculis ejus malum sit, & iram ejus ab illo amoveat.

20. Elisha filius Abuiæ dixit, (a) Discens dum puer est, cui similis est? Atramento chartæ novæ inscripto. Discens (b) in senectute cui similis est? Atramento chartæ bibulæ inscripto. R. Joses filius Jehudas è pago Babylonico vir, dixit, Discens à juvenibus cui similis est? Edenti uvas immaturas, & vinum è torculari suo bibenti. Discens autem à senibus cui similis est? Edenti uvas maturas, & vinum vetus bibenti. (c) Rabbi dixit,

הטולם הבא התקן עצמך לפר-
דור כרי שתכנס לטרקלין:

יך הוא היה אומר יפה שעה
אחת בתשובה ומעשים
טובים, בטולם הזה מכל
חיי הטולם הבא יפה שעה
אחת של קודם בטולם
הבא מכל חיי הטולם הזה:

יך רבי שמעון בן אלעזר
אומר אל תרצה את
חברך בשטות פססו ואל
הנחמתו בשטות שמחו מיטל
לפניו ואל תשאל לו בשטות
נדרו ואל תשתדל לראותו
בשטות קלקלתו:

יך שמאך הקטן אומר
בנפול איובך אל
תשמח ובהבשלו אל יגל לך
פן יראה יי ורט בעיניו והשיב
מעליו יאפו:

כ אלישע בן אבוייה אומר
הלומד ילד למד
הוא דומה לדיו כתובה על
נייר חדש והלומד זקן
למה הוא דומה לדיו כתובה
על נייר מחוק: רבי יוסי בר
יהודה איש כפר הבבלי אומר
הלומד מן הקטנים
למה הוא דומה לאוכל ענבים
קהות ושותה יין כנתו והלומד
מן הזקנים למד הוא
דומה לאוכל ענבים בשולות
ושותה יין ישן: רבי אומר
אל

(a) R. Joseph legit, discens legem à pueritiâ. (b) Heb. Senex.
(c) Observat R. Joseph hoc proverbium in prioris correctionem additum,
quia interdum præ sene juvenis sapit. Suspicio esse. R. Jehuda qui so-
let nomine Rabbi, nomine ejus non appposito appellari.

Cantharum.

אל תסתכל בקנקן אלי
במה שיש בו יש חנן חדש
מלא ישן וישן אפילו חדש אין
בו :

כא רבי אלעזר הקפר
אומר הקנאה והתאוה והכבוד
מוציאין את האדם מן העולם :

כב הוא ה' והוא אומר
הילודים למות
והמתים להחיות והחיים
לדון לרע להודיע ולהודיע
שהוא אל הוא היוצר הוא
הבורא הוא המבין הוא
הדיין הוא הער הוא בעל
דין הוא עתיד לדון ברוך
הוא שאין לפניו לא עולה
ולא שכחה ולא משוא
פנים ולא מקח ושחד
שהכל שלו ורע שהכל לפי
החשבון ואל יבטיח יצרך
שיש בשאול בית מנוס שעל
כרחך אתה נוצר ועל כרחך
אתה נולד ועל כרחך אתה
חי ועל כרחך אתה מת ועל
כרחך אתה עתיד ליתן דין
וחשבון לפני מלך מלכי
המלכים הקדוש ברוך
הוא :

רבי חנניה בן עקשיא :

Cantharus nè inspicias sed quod ei
inest. Est interdum cantharus novus
vino veteri plenus, interdum vetus,
qui fortè nè novum quidem in se
contineat.

21. R. Eleazarus (a) Capharita
dixit, Ira & concupiscentia & gloria
hominem è mundo exire faciunt.

22. Idem dixit, Nati sunt homines
ut moriantur : & moriuntur ut reviviscant & reviviscant ut judicentur,
ut sciant, scire faciant, & cognoscat
ut ipsum Deum esse formatorem,
creatorem intelligentem, & judican-
tè, testem, & accusatorem, qui judi-
caturus est. Benedictus est, apud
quem nulla est iniquitas, neque obli-
vio, neque personarum acceptio, ne-
que muneris receptio. Et ejus sunt
omnia. Scito etiam universa juxta ra-
tionem computatam futura. Neque
confidere te faciat imaginatio tua se-
pulcrum tibi futurum domum refu-
gij. Necessariò enim formatus es, &
necessariò natus es, & necessariò vivis.
Te etiam invito morieris : & te nolen-
te judicium subibis, & rationem red-
des coram rege reges regentium. Be-
neditus sit ille sanctus.

R. Hanania filius Aqishæ, &c. ut
in fine Capitulum priorum.

(a) Kapernaita, Fag.

Caput Quintum.

פרק המישי

Vers. 1. **D**ecem verbis creatus fuit mundus. Quid autem dicit Talmud? Annon uno verbo creari potuit? At factum est ut ultio de impijs sumatur, qui mundum perdunt, qui decem verbis creatus fuit. Et ut merces bona iustis detur, qui mundum decem verbis conditum stabiliunt.

2. Decem generationes fuerunt ab Adamo usque ad Noachum, ut manifestum fiat, quanta longanimitas sit apud (a) eum. Omnes enim generationes (b) provocatione crescebant, donec aquas diluvij super eas adduceret. Decem generationes fuerunt à Noacho usque ad Abrahamum, ut patefiat quanta sit coram eo tolerantia, quia omnes generationes provocationem coram eo operati sunt, donec venit Abrahamus pater noster, & mercedem earum (c) accepit.

3. Decem tentationibus tentatus fuit Abrahamus pater noster & in omnibus ijs stetit, ut ostendatur quantus fuerit amor Abrahami Patris nostri.

4. Decem signa facta sunt patribus nostris in Ægypto, & decem juxta

א בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלוי במאמר אחר יכול להבראות אליה ליפרט מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

ב עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכטיסין ובאין ער שהביא עליהם את מי המבול: עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכטיסין לפניו ער שבא אברהם אבינו וקבל שכר כלם:

ג עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו:

ד עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים:

(a) i. Deum. (b) Heb. provocabant & veniebant. R. Joseph provocabant coram eo. (c) In se suscepit, prec. Germ.

ה'ם: עשר מכות הניא הקבה"
עלה מצריים במצרים ושררה
על ה'ם: עשר נסיונות
נסו אבותינו להקדוש ברור
הוא במדבר שנאמר וינסו
אותי זה עשר פעמים ולא
שמעו בקולי:

ה עשרה נסים נעשו
לאבותינו בבית המקדש
לא הפילה אשה מריה
בשר הקדש ולא הסריח
בשר הקדש מעולם, ולא
אירע קרי לכהן גדול ביום
הכפורים ולא נראה זכב
בבית המטבחיים ולא כבו
הנשמים את עצי המטבחיה
ולא נצחה הרוח את עמוד
הזשן ולא נמצא פסול
בעומר ובשתי הלחם ובלחם
הפנים עומדים צפופים
ומשתחים רוחים ולא הזיק
נחש ועקרב בירושלים ולא
אמר אדם לחבירו צר
לי המקום שאלין
בירושלים:

ה עשרה דברים נבראו
בערב שבת בין
השמשות ואילו הן פי הארץ
פי

mare. Decem (a) plagas adduxit sanctus Benedictus Deus super Ægyptios in Ægypto, & decem juxta mare. Decem tentationibus tentarunt patres nostri sanctum Benedictum Deum in eremo, sicut dictum est, (b) Et tentarunt me his decem vicibus, neque vocem meam audierunt.

5. Decem signa facta fuere patribus nostris in domo sanctuarij. Non abortivit famina præ odore carnis sanctæ. Neque (c) fatuit caro sancta à seculo. Neque in domo mactationis musca visa fuit. Non accidit Pontifici maximo (d) seminis effusio in die expiationis. Neque extinxerunt imbres ignem lignorum dispositorum. Neque fumi columnam ventus superavit. Nil abhominabile repertum est in manipulo, aut in duobus panibus, aut in panibus facierum. (e) Steterunt coarctati, & dilatati adoraverunt. Neque læsit aliquem serpens aut scorpio Hierosolymis. Neque dixit quis socio suo, Angustior est locus, (f) quam ut Hierosolymis pernoctem.

6. Decem res in vesperâ Sabbathi inter g. vespervas creatæ fuerunt. Hæ autem sunt (b) os terræ, (i) os pu-

(a) *Prec. Germanic.* מפור pro מכות vel מפור (b) *Num.* 14. 22. (c) *Vermes peperit. Ex. aliud vid. Mish. Amst.* (d) *Casus nocturnus, Heb.* (e) i. *Stantes in atrio se compresserunt: at incurvantibus se ut adorarent, sat spaciij fuit, Fag.* (f) *Sicut ascendunt Hierosol. R. Joseph.* (g) *Heb. Fenestras solis, i. hør à lucidà post solis occasum, Fag.* (h) *Cum Dathan absorptus fuit.* (i) *Rupes aperta.*

tei, (a) os asinae, iris, & manna, (b) virga, (c) vermiculus, scriptura legis, & inscriptio tabularum, & tabulae. Sunt qui dicunt etiam demones noxios tunc creatos fuisse; & sepulcrum Moysi, & Arietem Abrahami patris nostri. Sunt qui dicunt etiam, (d) forcipem quâ forceps facta fuit.

7. Septem res sunt in imperito, & totidem in sapiente. Sapiens non loquitur coram sapientiore, aut digniore, neque (e) socium loquentem interpellat, neque festinat respondere. Rogat & respondet, audit & addit. Rogat uti res est, & respondet juxta (f) constitutiones. Et de primo primum loquitur, & de postremo postremum, & de eo quod non audivit, dicit, non audivi, & veritatem confitetur; & horum contraria in stolido existunt.

8. Septem species vindictarum in mundum veniunt ob septem (g) genera transgressionum. Sunt qui decimas pendunt, sunt qui non pendunt: (h) Tunc venit fames præ pluviam cohibita. Sunt alij famelici, alij saturi:

(a) Bileami. (b) Abaronis. (c) Qui supergradiens lapides se-
cuit ad edificandum templum. Maimon. (d) Primam ab homine factam
prioris à Deo facta ope factam fuisse, ne factor digitos combureret, refert
R. Joseph. (e) Heb. Ingreditur in medio verborum socij sui. (f) Fag.
Convenienter. Drus. Appositè. Ego potius juxta constitutiones, Tal-
mudicas sc. v. notam Vers. ult. Cap. primi in Fil. Hasanna. vide & in
Vers. prox. (g) Quæ species multas sub se continent. R. Joseph. Heb.
Corpora. (h) Alludit ad Amos. 4. 7.

פי הנאמר פי האתון הקשה
והזמן והמטה והשמי
הכתב והמכתב והלוחות
ויש אומרים אף המזיקים
וקברו של משה ואילו של
אברהם אבינו ויש אומרים
והצבת בצבת עשויה:

א שבעה דברים בגולם
ושבעה בחכם חכם
אינו מדבר בפני מי שגדול
ממנו בחכמה ואינו נכנס
לתוך דברי חכיו ואינו
נבהל להשיב שואל ומשיב
שומע ומוסיף שואל כעניין
ומשיב כהלכה ואומר על
ראשון ראשון ועל אחרון
אחרון ועל שלש שמע אומר
לא שמעתי ומורה על האמת
והרופיה בגולם:

ב שבעה מיני פורטניות
באין לעולם על
שבעה גופי עבירות
מקצתן מעשרין ומקצתן אינן
מעשרין רעב של בצורת
בא מקצתן רעבים
ומקצתן שבעין גמרו שלא
לשטר

לעשר רטב של מהומה ושל
בצורת בנא ושלא ליטול
את החלה רטב של כלייה
בנא: דבר בנא לעולם על
מיתות האמורות בתורה
שלא נמסרו לבית דין ועל
פירות שביטית: חרב בנא
לעולם על סיני הדין ועל
עוונות הדין ועל המורים
בתורה שלא כהלכה:

ט חיה רעה בנא
לעולם על שבוטת
שוא ועל חילול השם:
גלות בא לעולם על טוברי
טבוחה וזה ועל גלוי טריות
ועל שפיכות דמים ועל
שמיטת הארץ: בארבעה
פרקים הרבר מתרבה
ברביעית ובשביעית ובמוצאי
שביעית ובמוצאי החג שבכל
שנה ושנה ברביעית מפני
מעשר עני שבשביעית
בשביעית מפני מעשר עני
שבשביעית ובמוצאי שביעית
מפני פירות שביעית ובמוצאי
החג שבכל שנה ושנה
מפני נזל ומתנות עניים:

י ארבע מדות באדם
האומר שלי שלך
ושלך

efficiunt hi ut non reddantur decimæ
omnino, tum verò fames è consterna-
tione hostili & cohibitione pluvix ve-
nit. Et cùm non offertur placenta,
fames (a) maximè consumens venit.
Pestis in mundum venit ob (b) sup-
plicia capitalia in lege recitata, quia
non traduntur domui judiciali male-
fici. Et propter fructus anni septimi
(c) collectos; Gladius in mundum
venit propter oppressionem & perva-
sionem judicij, & ob docentes legem
non juxta constitutionem.

9. (d) Bestia mala venit in mundum;
propter juramenta vana, & nominis
divini profanationem. Exilium in
mundum venit ob (e) idolatras, &
nuditatæ revelationem, sanguinisque
effusionem, & propter quietem terræ
denegatam. Quatuor temporibus pe-
stis multiplicatur. Anno quarto &
septimo & in fine septimi, & in fine
(f) festi cujusque anni. In quarto
propter decimas detentas pauperibus
dandas anno tertio. In septimo ob de-
cimas pauperibus dandas in sexto. In
fine septimi, ob fructus anni septimi
(g) reservatos: in fine festi cujusque
anni, ob rapinam & munera à paupe-
ribus detenta.

10. Quatuor hominum conditio-
nes sunt: Qui dicit, Meum tuum est,

(a) Heb. Consumptionis. (b) Mortes. Heb. (c) Qui in usum
communem relinqui debuerant. (d) Initium Vers. potius esset. quod
sequitur in medio, Quatuor, &c. (e) Heb. Colentes cultu peregrino.
(f) Tabernaculorum sc. (g) Qui communes esse deberent.

& tuum meum, (a) è populo terra est. Qui dicit, Meum, meum est, & tuum tuum; hæc est conditio medio-cris. Sunt autem qui dicunt hanc fuisse Sodomæ (b) conditionem: Qui dicit, Meum tuum est, & tuum tuum est, ille pius: Qui dicit, Tuum meum est, & meum meum, improbus est.

11. Quadruplex est hominum indoles: est qui facile irascitur, & facile placatur, lucrum hujus in damnum exit. Est qui haud facile irascitur, nec facile placatur, in damnum hujus lucrum exit. Est qui haud facile irascitur, sed facile placatur, hic pius est. Est qui facile irascitur, nec facile placatur, hic improbus est.

12. Quatuor sunt discentium conditiones. Qui citò intelligit, & citò perdit lucrum ejus in damnum exit. Qui difficulter intelligit, nec facile amittit, damnum ejus in lucrum exit. Qui citò intelligit, & difficulter amittit, ejus (c) portio bona est. Qui difficulter intelligit, & citò amittit, ejus portio mala est.

13. Quatuor sunt genera dantium elemosynam. Qui vult ut ipse det, non autem alij, oculus ejus in alienis malus est. Qui cupit ut dent alij, non autem ipse, oculus ejus in suis malus est. Qui vult ut ipse & alij dent, pius est. Qui, ut nec ipse nec alij, impius est.

(a) Homo secularis in mundo, qualis describitur, Matth. 5. 46. & Luc. 6. 32, 33, 34. (b) Exec. 16. 49. (c) R. Joseph & Miss. Amst. sapiens est.

ושלך שליטם הארץ שלי
שלי ושלך שלך זו מדה
בנונית וישאומרים זו מדה
סרום שלי שלך שלך
חסיד שלי שלי ושלך
שלי רשע:

יא ארבע מדות ברעות
נוח לכעוס ונוח
לרצות יצא שכרו בהפסדו
קשה לכעוס וקשה לרצות
יצא הפסדו בשכרו: קשה
לכעוס ונוח לרצות חסיד
נוח לכעוס וקשה לרצות
רשע:

יב ארבע מדות בתלמידים
מהר לשמוע ומהר
לאבר יצא שכרו בהפסדו
קשה לשמוע וקשה לאבר יצא
הפסדו בשכרו: מהר לשמוע
וקשה לאבר זו חלק טוב
קשה לשמוע ומהר לאבר
זו חלק רע:

יג ארבע מדות בנותני
צדקה רוצה שיתן
ולא יתנו אחרים טינו
רעה בשל אחרים יתנו
אחרים והוא לא יתן טינו
רעה בשל ויתנו אחרים
חסיד לא יתן ולא יתנו
אחרים רשע:

ארבע

יך ארבע מדות בחולב
 לבית המדרש הולך
 ואינו עושה שבר הליכה
 בידו עושה ואינו הולך שבר
 עשייה בידו הולך ועושה
 חסיד לא חולך ולא עושה רשע:
 ארבע מדות כיושבי
 לפני חכמים ספוג ומשפך
 משמרת ונפה ספוג שהוא ספוג
 את הכל משפך שהוא מוציא
 בזה ומכניס בזה משמרת
 שמוציאה את היין וקולטת
 את השמרים נפה שמוציאה
 את הקמח וקולטת את
 הסולת:

יך כל אהבה שהיא תלויה
 בדבר בטל דבר בטלה
 אהבה ושאינה תלויה בדבר
 אינה בטלה לעולם איז
 אהבה שהיא תלויה בדבר
 זו אהבת אמן ורחמך
 ושאינה תלויה בדבר זו
 דור ויהונתן:

יך כל מחלוקת שהיא
 לשום שמים סופה
 להתקיים ושאינה לשום
 שמים אין סופה להתקיים איז
 היא מחלוקת שהיא לשום
 שמים זו מחלוקת הלל ושמאי
 ושאינה לשום שמים זו
 מחלוקת קרח ושרתו:

יך כל המזכה את הרבים
 אין חטא בא על ידו וכל
 המחטיא את הרבים
 אין

14. Quatuor sunt conditiones eorum qui scholam adeunt. Accedens & non faciens, mercedem veniendi in manu suâ habet. Faciens & non veniens, mercedem operis in manu suâ habet. Veniens & faciens pius est. Nec veniens, nec faciens impius est.

15. Quatuor sunt sedentium coram sapientibus genera. Spongia, Clepsydra, saccus fecinaceus, cribrum. Spongia quæ omnia fugit. Clepsydra, quæ ab altera parte attrahens, ab alterâ effundit. Saccus fecinaceus, qui vinum emittit, & feces retinet. Cribrum quod emittit aceres, & (a) similam retinet.

16. Omnis amor qui à re aliqua pendet, ubi res cessat, amor cessat. At qui à re nullâ pendet, in seculum non cessat. Quis est ille amor, qui à re aliqua pendet? Amor sc. Ammonis & Thaniaræ. At qui à nullâ re pendet, amor est Davidis & Jonathanis.

17. Omnis controversia quæ propter Deum est in fine (b) stabilietur, & quæ Dei causa non suscipitur, in fine non stabilietur. Quæ est controversia illa quæ propter Deum est? Controversia sc. Hillelis & Shammai. Et quæ Dei causâ non suscipitur, controversia est Corachi, & catus illius universi.

18. Quicumque multos puros facit, in manum ejus peccatum non venit. Et quicumque multos peccare facit,

(a) i, *Triticum optimum, unde simila fit. R. Joseph.* (b) Heb. *Finis ejus est, ut stabilietur.*

(a) non dantur ei vires sufficientes ad agendam penitentiam. Moses purus fuit, & multos puros fecit. Puritas multorum in eo suspensa fuit. Sicut dictum est, (b) Iustitiam domini fecit, & judicia ejus cum Israele. Jeroboamus peccavit, & multos peccare fecit, & peccatum multorum in eo suspensum fuit. Sicut dictum est, (c) propter peccata Jeroboami filij Nebati, quæ peccavit, & quæ Israellem peccare fecit.

19. In quocunque hæc tria reperiuntur, è discipulis Abrahami patris nostri est: Et in quocunque sunt tria, è discipulis Bileami improbi est. Cui est oculus bonus, & spiritus demissus, & anima humilis, is è discipulis Abrahami patris nostri est. Cui est oculus malus, & spiritus elatus, & anima (d) superba, is est è discipulis Bileami improbi. Quid distat inter discipulos Abrahami patris nostri, & discipulos Bileami improbi. Discipuli patris nostri Abrahami (e) comedunt in hoc mundo, & in mundo futuro hæredes sunt. Sicut dictum est, (f) ut me amantes substantiam hæreditario jure accipere faciam: & thesauros eorum implebo. At discipuli Bileami improbi Gehennam hæreditatis loco accipient. Et in puteum descendant destructionis. Sicut dictum est, (g) Tu O Deus eos in puteum destructionis def-

אין מספיקין בידו לעשות
תשובה משה זכרה וזיכה
את הרבים זכות הרבים
תלוי בו שנאמר צדקת יי
עשה ומשפטיו עם ישראל
ירכעם חטא והחטיא את
הרבים חטא הרבים
תלוי בו שנאמר על חטאות
ירכעם אשר חטא ואשר
החטיא את ישראל:

יח כל מי שיש בו שלשה
דברים הללו מתלמידיו
של אברהם אבינו וכל מי
שאין בו שלוש דברים
הללו מתלמידיו של בלעם
הרשע עין טובה ורוח נמוכה
ונפש שפלה מתלמידיו של
אברהם אבינו עין רעה ורוח
גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו
של בלעם הרשע מה בין
תלמידיו של אברהם אבינו
לתלמידיו של בלעם הרשע
תלמידיו של אברהם אבינו
אוכלין בעולם הזה
ונוהלין לעולם הבא שנאמר
לחנניהל אברהם ישר
והצדיקים אמלא אכל
תלמידיו של בלעם הרשע
יורשין גהנם ויורדין לבאר
שחת שנאמר ואתה אלמים
חורידם לבאר שחת
אנשי

(a) Heb. *Non sufficere faciunt in manu ejus, ad &c.* (b) *Deut* 32. 21.
(c) *1 Reg.* 15. 30. (d) Heb. *ample. Ps.* 101. 5. *Preces Gorman. brevis.*
(e) *R. Joseph, hæreditatem accipiunt.* (f) *Prov.* 8. 2. (g) *Ps.* 55. 23.

אנשי רמים ומרמה לא יחצו
ימיהם ואני אבטח בך :

כ יהודה בן תימא אומר
הוי עז כנמר וקל כנשר
רץ כצבי וגבור כארי לששור
רצון אביך שבשמים : הוא
ה' אומר עו פנים לגהינם
ובוש פנים לגן עדן יהי רצון
מלפניך "אלהינו ואלהי
אבותינו שיבנה בית המקדש
ותן במהרה בימינו חלקנו
בתורתך :

כא הוא הירא אומר בן
חמש שנים למקרא בן
עשר למשנה בן שלש עשרה
למצוות בן חמש עשרה
לתלמוד בן שמונה עשרה
לחופה בן עשרים ורדוף
בן שלשים לכח בן ארבעים
לבינה בן חמשים לעצה
בן ששים לזונה בן שבעים
לשיבה בן שמונים לנכורה בן
תשעים לשוב בן מאה כאלו
מת ועבר ובטל מן העולם :

כב בן כג אומר הפוך
כה והפוך כה ורכולה
בהוסיב ובלי כה וברה תהוי
ומנה לא תווס שאין לך מדה
טובה הימנה :

כג בן ה' אומר
לפום צערא אנרא :
רבי חנניה בן עקשיא :

cendere facies. Homines sanguinum
& fraudis dies suos ad dimidium non
producent. Ego autem in te confidam.

20. Jehuda filius Temæ dixit, Sis
fortis ut pardus, & levis ut aquila, &
celer sicut hinnulus, & potens ut Leo
ad faciendum beneplacitum patris tui
caelestis. Idem dixit, Facie (a) impu-
dens ad Gehennam tendit, & facie ve-
recundus ad hortum Edenis. Placeat
tibi Domine Deus noster, & Deus Pa-
trum nostrorum, ut ædificetur sanctu-
arium subitò in diebus nostris, & por-
tionem nobis in lege tuâ dato.

21. Idem dixit, Filius quinque an-
norum ad Biblia, Decem ad Mishnam,
Tredecim ad præcepta, Quindecim
ad Talmud, Octodecim ad nuptias, vi-
ginti ad negotia, Triginti ad vires,
Quadraginta ad prudentiam, Quin-
quaginta ad consilium. Sexaginta ad
senectutem. Septuaginta ad canitiem.
(b) Octoginta ad fortitudinem. No-
naginta ad foveam. Filius centum an-
norum, ac si mortuus esset, & è mun-
do transisset, & cessasset.

22. (c) Filius Bagbag dixit, Evolve
(d) eam, & evolve eam, quia in eâ
totum est, & in eâ totus sis, neque ab
eâ discedas, quia istâ nulla tibi futura
est melior occupatio.

23. Filius He He dixit, Pro labore
merces erit.

Rabbi Hanania filius Aqishæ, &c.
ut in fine, Priorum Capitulum.

(a) Heb. Fortis. (b) Deest hac clausula in præc. Jud. Ger. alludit ad
Ps. 90. 10. (c) Paganus conversus ad Judaismum. Proverb. partim, Heb.
Partim Chald. (d) Legem, sc. Capitulum

Caput Sextum.

Caput possessionis Legis.

(a) *Tradidère sapientes in sermone Mishna sequentia; Benedictus, qui eos, & traditiones eorum elegit.*

Vers. 1. **R.** Meir dixit, Quicumque legi operam dat legis nomine, res multas obtinet: nec hoc tantum, sed ut totus mundus ejus sit, in quantum opus est. Vocatur amicus & dilectus, diligens Deum & homines, Deum hominesque latificans. Et vestit eum humilitas & timor. Et dirigit eum, ut sit justus & sanctus, rectus & fidelis. Et elongat eum à peccato, & appropinquare facit ad (b) puritatem. Ab eo lucratur alij consilium sapientiam, intelligentiam & fortitudinem. Sicut dictum est. (c) Consilium mihi est, & sapientia. Ego sum intelligentia, & est mihi fortitudo.

2. (d) Et dat ei Regnum, & (e) dominium & judicij investigationem, & revelantur ei arcana legis. Et efficitur instar fontis, qui non cessat, & ut fluvius qui prævalet, & (f) augetur. Et

פרק שישי

פרק קנין תורה:

שנו חכמים בלשון
המשנה ברוך שבחר
בהם ובמשנתם:

א רבי מאיר אומר כל
העוסק בתורה לשמה
זוכה לדברים הרבה ולא
עוד אלא שכל העולם כלו
כרי הוא לו נקרא רש ואהוב
אהוב את המקום אהוב
את הבריות משמה את
המקום משמה את הבריות
ומלבשתו טנה ויראה
ומכשרתו להיות צדיק
חסיד ישר ונאמן ומרחקתו
מן החטא ומקרבתו לירי
זכות ונהנים ממנו טנה
וחושיה ובינה וגבורה
שנאמר לי טנה וחושיה אני
בינה לי גבורה:

ב ונותנת לו מלכות
וממשלה וחיקור
דין ומגלין לו רזי תורה
ונטשה כמטיין שאינו פוסק
וכנרד שמתגבר והולך
והוי

(a) *Annotat R. Joseph hæc è Gemarà desumpta esse, at non linguà Chald. expressa (qua Gemara est) sed (qua Mishna est) Hebraicâ.*

(b) *Heb. In manus puritatis. (c) Pro 8. 10. (d) Hac potius, Vers. 1. addenda sunt, & secundus inchoandus à R. Josuah. Quod mox sequitur.*

(e) *Dominium magnum R. Joseph. (f) Heb. Ambulat.*

והיו צנוט וארך רוח ומוחל
 על טלבונו ומגדלתו ורוממתו
 על כל המעשים; אמר רבי
 יהושע בן לוי בכל יום בת
 קור יוצאת מזהר חורב
 ואומרת אוי להם לבריות
 משלכונה של תורה שכל
 מי שאינו שוסק בתורה
 נקרא נוף שנאמר נוס זהב
 כאף הויראשה יפה וסרת
 טעם ואומר והלחם מעשה
 ידיו המה והמכתב
 מכתב אלהים הוא חרות
 על הלוחות אל תקרי חרות
 אלא חירות שאין לבן חורין
 אלא מי ששוסק בתורה
 והלמד בתלמוד חוריה הרי
 זה מתעלה שנאמר וממתנה
 נחליהל ומנחליהל
 במורה:

והלמד מחבירו פרק
 אחר אין הלכה
 אחת או פסוק אחד או רבין
 אחר או אפילו אונת אחת
 צריך לנהוג בו כבוד שהרי
 מצינו דוד מלך ישראל שלא
 למד מאחיתופל אלא שני
 רבנים בלבד וקראו רבו
 ואלופו שנאמר ואתה אנוש
 כערכי ארופי ומיורעי
 והלא רבנים קל וחומר ומה
 דוד

verecundus efficitur, & longanimis & ignoscens, ubi ignominia affectus fuerit. Eumque exaltat, & magnificat super omnia, quæ facta sunt. R. Jehoshua filius Levi dixit, Singulis diebus (a) vox celestis è monte Horeb exit proclamans, & dicens, Væ hominibus ob ignominiam in neglectu legis. Quicunque enim non dat operam legi discendæ increpandus dicitur. Sicut dictum est, (b) Monile aureum in naribus porci est famina pulcra, discretione vacua. Et dictum est, (c) Et tabulæ erant opus Dei, & scriptura scriptura Dei tabulis insculpta. Noli legere tabulas insculptas, sed חירות libertas, nemo enim à te (d) liber aestimandus est, nisi qui legi operam dat, Quicunque vero in lege discendâ laborat, ecce hic exaltandus est. Sicut dictum est, (e) è (f) Mattanâ in (g) Nachaliel, & è Nachal'el in (h) Bamoth.

3. Qui à socio suo caput unum difficit, aut canonem, aut versum aut verbum, aut forsân litteram unam, necesse est ut honorem ei deferat. Sic enim in Davide rege Israelis invenimus, qui (i) duo tantum ab Achitophèle didicerat. Eum nihilominus vocat, doctorem, ductorem, & familiarem suum. Sicut dictum est, (l) Tu autem homo aqualis mihi ductor & familiaris meus.

(a) Heb. *Filia vocis*. (b) *Prov.* 11. 22. (c) *Exod.* 32. 16. (d) Heb. *Filius nobilitum*. (e) *Numb.* 21. 19. (f) *Dono legis*, sc. (g) *Dei hereditatem*. (h) *Excelsa*. (i) *Nec solus legi vacaret, aut erecto capite domum doctrine intraret*. Trad. *Jud. vid. Fag.* (l) *Psal.* 55. 13.

Annon hinc evincitur, argumento à majore ad minus, quòd si Davides Rex Israelis, qui duo tantum ab Achitophèle didicerat, eum tamen doctorem, ductorem, & familiarem suum appellaverit, qui à socio suo caput unum aut canonem aut versiculum aut verbum, aut fortè litteram unam didicerit, quanto magis eum oportet honorem illi deferre? At nullus est honor, præter honorem legis. Sicut dictum est, (a) Gloriam hæreditate accipient sapientes, & bonum integri. At nil bonum est præter legem. Sicut dictum est (b) Disciplinam enim bonam dedi vobis: legem meam nè derelinquatis.

4. Hæc est via legis, Bucellam licet cum sale comedas, & (c) aquam in mensurâ bibas, & super terram dormias, & vitam cum dolore transigas, & in lege laboras, hoc si facias beatus es. & benè tibi erit. Beatus es in hoc seculo, & futuro tibi benè erit. Ne quæras tibi magnificentiam, neque honorem cupias, (d) doctrinam tuam excedant opera tua. Neque mensam regum desiderato, tua enim major est, & corona tua major est coronâ eorum. Et fidelis est Dominus operis tui, qui tibi mercedem operis rependat.

5. Major est lex sacerdotio, aut regno. Regnum enim triginta gradibus, Sacerdotium autem viginti quatuor, Lex verò quadraginta octo rebus comparatur. Et hæc sunt, Doctrinâ. Auditione auris. Suavitate labiorum.

דוד מלך ישראל שלא למד מאחיחופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו גורלו ומיורעו הלמד מחבירו פרק אחר או הלכה אחת או פסוק אחד או דבר אחד או גפילו אור אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תזנבו:

ך כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ושל הארץ תישן וחי צדק תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושר בן אשריך וטוב לך אשריך בטולם הזה וטוב לך לטולם הבא; אל תבקש גדולה ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך עשה ואל תחאוה לשלחנם של מלכים ששולחנך גדול משולחנם וכתורך גדול מכתרם ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך:

ך גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות בשרשים משלות והכהונה בעשרים וארבע משלות והתורה נקנית בארבעים ושמונה מעלות ואילו הן כל מור בשמיטת

(a) Prov. 3: 25. & 28. 10. (b) Vel perceptionem boni, Prov. 4. 21. (c) Drus. Vinum sed non recte. (d) Heb. Plus fac doctrinâ tuâ.

בשמירת האזן בעריכת
שפתים בבינת הלב באימה
בידאה בטנוה בשמחה
בשמוש חכמים בקרוה
חברים בפלפול התלמידים
בישוב במקרה במשנה
בדרך ארץ בארך אפים בלב
טוב באמונת חכמים בקבלת
היסודין במיעוט שנה במעוט
סחורה במעוט שיחה במעוט
רענון במעוט שחיק במעוט
דרך ארץ:

י המכיר את מקומו והשמה
בחלקו והעושה סגל לרבריו
ואינו מחזיק טובה לעצמו
אהוב אהוב את המקום
אהוב את הכריות אהוב את
המישרים אהוב את
התוכחות ומתרחק מן הכבוד
ואינו דורף אחר הכבוד
ולא מגיס לבו כהוראה
והנושא בעול עם חברו
ומכריעו לכה זכות ומשמיר
על השלום ומשמיר על
האמת ומתישב לבו בתלמודו
שואל ומשיב שומע ומוסיף
הלומד על מנת ללמד הלומד
על מנת לעשות המכחלים
ארת רבו והמבין את שמוטתו
והאומר דבר בשם אומנתו
למדת

Cordis intelligentiâ. Terrore. Timore.
Humilitate. Latitiâ. Obsequio sapien-
tum. Et grammaticâ exercitatione fo-
ciorum. Et disputatione discipulorum.
(a) Constantiâ. Lectione. Mishnâ.
Viâ terrâ. Longanimitate. Corde
bono. Fidem sapientibus adhibendo.
Castigationum susceptione. Somni di-
minutione, ut negotiationis: Nec non
sermonis: Deliciarum quoque. Et ri-
sus rerumq; secularium diminutione.

6. Locum suum agnoscens. Et por-
tione suâ gaudens. Et sepem verbis
suis faciens. Neque bonum sibi arro-
gans. Dilectus. Deum diligens. Homi-
nes amans. Rectitudines amans. Cor-
reptiones diligens. Qui se etiam à glo-
riâ recipiendâ elongat. Neque gloriam
prosequitur. Neque cor suum ob do-
ctrinam propriam extollit. Jugum cum
socio suo ferens. Qui (b) eum inclin-
at ad (c) æquitatem. Eumque in pa-
ce constituit, nec non in veritate. Qui
acquiescere facit cor suum in doctrinâ
suâ. Interrogans & respondens. Audi-
ens & addens. Discens ut doceat nec
non ut faciat. Qui præceptorem suum
sapientem reddit. Qui quod audit,
(d) intelligit. Qui dicit aliquid in no-
mine ejus, qui prius dixerat. (e) En di-

(a) Vel quiete, Heb. Sessione. (b) Qui inclinat se, sc. Fac. at tum in
Hitphahel esset. R. Joseph de alijs interpretatur, ut nos & sic in duabus
clausulis seq. (c) Lanceam æquatis, Heb. (d) Diligentiam adhibet in eo.
Fag. legit enim מבי' pro מבי' sed non rectè. (e) R. Joseph legit. En di-
dicisti quod quicumque dicit quod non audivit à præceptore suo, causam
dat Deo eum ex Israele auferendi: at qui dicit rem nomine ejus qui pri-
us dixit, redemptionem mundo adducit. Fag. interpretatur de nominatio-
ne auctoris, unde sententiam citatam dicimus, quod Judæi humilitatis sig-
nū esse volunt, reticentiam autem auctoris, arrogantie. dicisti

dicisti quod quicumque aliquid dixerit, nomine ejus, qui prius dixerat, redemptionem in mundum afferat. Sicut dictum est, (a) et dixit Esthera regi nomine Mardochai.

7. Magna est lex quæ vitam dat facientibus eam in hoc seculo, et in futuro. Sicut dictum est, (b) sunt enim vita invenientibus, et salus omni carni illius. Dictum est etiam, (c) Sanatio erit umbilico tuo, et irrigatio ossibus tuis. Item dicitur, (d) erunt enim ornamentum gratiæ capiti tuo, et collo tuo torques. Iterumque. (e) Dabit capiti tuo ornamentum pulchrum, coronâ decoris te circumdabit. Item, (f) arbor vitæ est eam apprehendentibus, et beatus quisque eam retinens. Dictum est præterea, (g) viæ ejus viæ sunt dulcedinis, & omnes semitæ ejus pax. (h) Adhuc dicitur, longitudo dierum in dextrâ ejus est, in sinistrâ opes & gloria. Necnon dictum est, (i) longitudinem enim dierum et annos vitæ, & pacem addent tibi. Denique dictum est, (l) per me enim multiplicabuntur dies tui, & annos vitæ tibi addent.

8. (m) Dixit R. Jehoshua è sententiâ R. Eleazari, Forma & robur & divitiæ, & sapientia, & canities, & filij, & honor justis conveniunt, & mundo conveniunt. Sicut dictum est, (n) Corona gloriæ canities, si in viâ justitiæ

למדת כל האומר דבר בשם
אומרו מביא גאולה לעולם
שנאמר ותאמר אסתר למך
בשם מרדכי :

ז גדולה תורה שהיא
נותנת חיים לעושה
בעולם הזה ובעולם הבא
שנאמר כי היום ה' למוצאי
איהם ולכל בשר מפני
ואומר רפאות ה' לשרך
ושקוי לעצמותיך ואומר כי
לית חן הם לראשך וענקים
לגרנרותיך ואומר חתן
לראשך לית חן עטרת
תפארת תמנך ואומר עץ
חיים היא למהויקים בה
ותומכה מאשר ואומר ררכיה
דרכי נועם וכל נתיבותיה
שלום ואמר ארך ימים כימינה
בשמאלה שושר וכבוד ואומר
כי אורך ימים ישנות חיים
ושלום יוסיפו לך ואומר כי
ירבו ימך ויוסיפו לך שנות
חיים :

ח אמר רבי יהושע
משום רבי אלעזר
הנוי והכח והשושר והחכמה
והשינה והבנים ותכבוד
נאה לצדיקים ונאה
לעולם שנאמר עטרת
תפארת שיבה בדרך צדקה
תמצא :

(a) Esth. 2. 29. (b) Prov. 4. 22. (c) Prov. 3. 8. (d) Pro. 1. 9. (e) Pro. 4. 9. (f) Pro. 3. 18. (g) Pro. 3. 17. (h) Pro. 3. 16. (i) Pro. 3. 2. (l) Pro. 9. 11. (m) R. Joseph & Miff. Amst. hanc sententiam tribuunt R. Simeoni filio Manassis, è sententiâ R. Simeonis filij Jochai. (n) Pro. 16. 31.

תמצא יאמר תפארת כחורים
כוחם והדרת זקנים שיבה
יאמר עטרת זקנים בני
בנים ופארת בנים אבותם
יאמר ותפירה רהלבנה
וכושרה החמה כי מלך יי
צבאות בהר ציון ובירושלים
ונגד זקניו כבוד:

רבי שמעון בן מנסיא
אומר אלו שבע מדות
שמנו חכמים כלם נתקמו
ברבי ובבניו:

י חמשה קנינין קנה
חקקה בעולמו ואלו הן
הזרה קנין אחר שמים
וארץ קנין שני אברהם קנין
שלישי ישראל קנין רביעי בית
המקדש קנין חמישי: תורה
מניין רכתיב יי קנין ראשית
דרכי קדם מפעליו מאז שמים
וארץ מניין רכתיב כה אמר
" השמים כסאי והארץ הרם
רגלי איזה בית אשר תבנו
לי ואיזה מקום מנוחתי
אברהם מניין רכתיב
ויברכהו ויאמר ברוך אברהם
לארץ ערין קונה שמים
וארץ ישראל מניין רכתיב
עד יעבור עמך יי עד
יעבור

reperitur. Dictum est etiam, (a) Gloria juvenum est robur eorum, et honor senum canities. Iterumque, (b) corona senum filij filiorum, & honor filiorum patres eorum. Item dictum est, (c) Et confundetur luna, & pudore affectus erit Sol, quia regnat Dominus in monte Sionis, & Hierosolyma & coram senioribus ejus in gloria.

9. R. Simeon filius Manassis dixit, (d) Septem hæ conditiones quas de justis numeraverunt sapientes, omnes in (e) Rabbi & filijs ejus confirmata fuerunt.

10. Quinque possessiones comparavit Sanctus benedictus Deus in mundo suo. Et hæ sunt. Possessio prima lex est. Secundum est cælum & terra. Tertia Abrahamus. Quarta Israel. Quinta Sanctuarium. Unde patet legem esse possessionem Dei? Quia dictum est, (f) Dominus possedit me in principio viæ suæ ante opera sua ab ætérno. Unde cælum & terram esse? Quia scriptum est, (g) Sic dicit Dominus, cælum thronus meus est, & terra scabellum pedum meorum. Quæ est illa domus, quam mihi ædificaturi estis, aut quis locus quietis mihi? Vnde Abrahamum esse? Quia dicitur, (h) Et benedixit ei & dixit, Benedictus Abrahamus Deo excelso cælum terramque possidenti. Unde Israelem esse? Quia scriptum est, (i) Dum transeat populus tuus

(a) Prov. 20. 29. (b) Pro. 17. 6. (c) Esai. 24. 23. (d) In sententiâ pracidente recitata. (e) Jehuda sc. qui sic honoris causâ appellari solet. (f) Pro. 18. 22. (g) Esai. 66. i. Misch. Amst. addunt, Ps. 104. 24. (h) Gen. 14. 19. (i) Exod. 15. 16.

Domine, dum transeat populus hic, quem acquisivisti. Dictum est etiam, (a) Sanctis qui in terra sunt, & excellentibus: omnis voluptas mea in illis est. Unde patet sanctuarium esse possessionem. Dei? Quia scriptum est, (b) Loco quem habitationi tuæ fecisti Domine, sanctuario quod stabilivêre manus tuæ Domine. Et dictum est, (c) Et adduxit eos ad terminum sanctum ejus, montem hunc quem acquisivit dextera ejus. Dixit R. Jofes filius Kisma. Semel in viâ ambulanti mihi obviam venit homo quidam, qui (d) me salutavit, quem & ego resalutavi. Dixit mihi, Magister unde venis? Dixi ei, ex urbe magnâ sapientum, & scribarum venio. Dixit mihi, Magister, si placeat tibi commorari in loco nostro, tibi dabo mille mille denarios aureos. Dixit ei, si dederis mihi totum argentum & aurum quod in mundo reperitur, nollem habitare nisi loco ubi lex sit. Sic enim invenimus in libro Psal-morum manibus Davidis régis Israelis (e) Melior est mihi lex oris tui, millibus auri & argenti. In horâ enim (f) discessus hominis, non comitantur eum argentum & aurum, neque lapides preciosi aut margaritæ, sed lex & opera bona. Sicut dictum est, (g) Cum ambulaveris, ducet te: cùm dormieris custodiet te: cùm evigila-veris, tecum colloquetur. Cùm ambu-laveris, diriget te in hoc mundo. Cùm

יעבור עם זר קניית. ואומר לקדושים אשר בארץ המה ואירי כל הפעיצם: בית המקדש מניין דכתיב מכון לשבתך פעלת "מקדש" כוננו יריך. ואומר ויביאם אל נבול קדשו הר זה קנתה ימינו: אמר רבי יוסי בן קסמיא פעם אחת הייתי מהרר בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרת לי שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיק גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך ארץ אלפי דינרי זהב אמרתי לו אם אתה, נותן לי כל כסף וזהב שבעולם איני רד אלא במקום תורה שכן מצינו בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף שבשעת פטירתו של אדם אין מרויח לו לארץ לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים מוכים שנאמר בהתהלךך תנחה איתך בשכנך תשמור עליך והקיצות היית תשיחך. בהתהלךך תנחה אתך בעולם הזה. בשכנך

(a) Psal. 16.3. (b) Ex. 15.17. (c) Ps. 78.54. (d) Heb. Dedit mihi pacem. (e) Ps. 119.72. (f) i. Mortis. (g) Prov. 6.22.

dormieris,

בשכבך תשמור עליך בקבר.
והקיצות היא תשיחך לעולם
הבא. ואומר ר' הכסף ולי
הזהב אמר "צבאות:

וְאֵל כָּל מַה שֶּׁבְרֵא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לֹא בְרָאוּ אֱלֹא לְכַבְדּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
כָּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וּלְכַבְדִּי
בְּרֵאשִׁיתוֹ יַצִּיתִיו אֵף עֲשִׂיתִיו
וְאֹמֵר "יִמְלֹךְ לְעוֹלָם
וָעַד:

רבי חנניא בן עקשיא אומר
רצה הקדוש ברוך הוא לזכות
את ישראל לפיכך הרבה
להם תורה ומצוה שנאמר
יתורה חפץ למען צדקו יגדיל
תורה ויאריך:

dormieris, custodiet te in sepulchro.
Cum exigilaveris, tecum colloquetur
in mundo futuro. Dictum est etiam,
(a) Argentum meum est, & aurum,
inquit dominus exercituum.

11. Quicquid creavit sanctus Bene-
dictus Deus in mundo suo, non crea-
vit illud nisi in gloriam suam. Sicut
dictum est, (b) Etiam unumquemque
qui nomine meo vocatur, nam in glo-
riam meam creavi illum, formavi &
feci eum. Et dictum est, (c) Dominus
regnabit in secula seculorum.

R. Hanania filius Aqishæ dixit, Vo-
luit sanctus Benedictus Deus Is-
raelem purificare, Idcirco multi-
plicavit ijs leges & præcepta. Si-
cut dictum est, (d) Domino be-
neplacitum est ob iustitiam ejus:
Legem magnificabit, & glorifica-
bit.

(a) Hag. 2. 8. (b) Esai. 43. 7. (c) Exod. 15. 18. Addit R. Joseph,
Esai. 42. 22. & Psal. 29. 11. (d) Esai. 42. 21.

חושלבע

FINIS.

